

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus XII. De Homicidio Voluntario vel Casuali.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

lex unica, si ea foret certa & ad rem, non dubia, non obscura, non revocata per alias leges, vel abrogata: secus, etiam innumerarum parum efficient.

7 Dico 5. Expositi, quorum parentes ignorantur, rectius habentur pro legitimis. 2. quamvis ad Officia, Dignitates, Canonatus &c. in quibus per fundationem vel statuta requiritur qualitas nobilitatis, non admittantur. 3. & securius nec ad Ordines & Beneficia Ecclesiastica Curata sine pravia dispensatione, quam dare potest Episcopus. 4. Fiant quoque Cives, seu jus civitatis acquirunt in loco, ubi inveniuntur expositi. Pars 1. quæ valde est controversa, & defenditur à Baldo, Menochio, Barb. Gonzal. Wiestner, & communione, contra Suar, Vasq. Covarruv. Garc. Rebell. & alios, quos allegat Barbosa de offic. & pot. Episc. alleg. 51. n. 148. qui tamen ipse n. 50. tenet nostram. Probatur 1. ex c. un. h. e. ubi expositi liberantur à patria potestate: sed patria potestas locum non habet nisi in liberis legitimis. §. ult. Inst. de Nuptiis. 2. Nonnunquam exponuntur etiam legitime nati, v. g. propter paupertatem, metum instantis periculi &c. uti etiam contigit Moyli, Cyro, Paridi, Semiramidi Babyloniorum Regina &c. ergo dubium est de singulis expositis, an non sint legitimi: atqui in dubio semper benigniora sunt præferenda. l. 56. ff. de R. J. maxime quando agitur de legitimitate prolis. arg. c. 14. qui filii. Et hinc pro legitima habetur proles, non ordinario tempore nata, sed mense etiam septimo, vel undecimo &c. 3. In dubio præferenda est præsumptio, quæ excludit peccatum, arg. c. 2. de R. J. & l. 51. ff. Pro Socio: ergo non debet præsumi, expositos esse natos ex concubitu peccaminoso, sed Matrimoniali. 4. Satiùs est in gratiam paucorum, qui possunt esse legitimi, & sunt re ipsa, omnes expositos reputare pro legitimis, quam ob plurimum illegitimorum, qui ob pudorem & declinandam infamiam exponuntur, innocentes & legitimos privare jure legitimitatis; quia id nemini, istud verò aliquibus saltem, qui nempe sunt legitimi, præjudicaret. Pars 2. quam tenent etiam nostri Patroni communiter, suadet inde, quod, licet qualitates, quæ communiter insunt omnibus, inesse recte præsumantur, uti est legitimitas, non tamen præsumantur aliæ qualitates, quæ communiter non insunt, uti nobilitas, vel qualitates specialiter requisitæ à Fundatoribus. Pars 3. ex eo, quia sic magis removetur omne periculum illicitæ promotionis, quod datur ob oppositæ sententiæ probabilitatem. Quamvis autem Episcopus alias in irregularitate & defectu Natalium dispensare nequeat, potest tamen in casu dubii. Pars 4. quam tradit Antonius Faber, Wagnereck in c. un. cit. in fin. & alii, fundatur in favore rectorum, utpote priorum innocentium.

8 Oppones 1. Longè plures illegitimi exponuntur, quam legitimi: sed à communiter, contra Lib. V. R. P. Viti Pichler.

tingentibus præsumptio fit, & argumentum ad omnes. arg. l. 114. ff. de R. J. ergo. 2. Qui certum patrem demonstrare non possunt, dicuntur Spuria. l. 23. ff. de stat. hom. sed expositi non possunt demonstrare certum patrem. 3. Justa nuptiæ, ex quibus solis nascuntur legitimi, consistunt in facto: sed in dubio factum non præsumitur, sed probandum est: ergo. & ad 1. Minor non procedit, quando in oppositum militat una aut altera præsumptio fortior: sed præsumptio pia in favorem prolis, item quæ excludit delictum parentum, est fortior illa, quæ fundatur in communiter contingentibus. Ad 2. id non procedit in expositis, pro quibus stant fortiores præsumptiones, & favor Jurium. Ad 3. Etiam fornicatio & illicitus concubitus consistit in facto: atqui rectius præsumitur tale factum, à quo abest peccatum, & ex quo nemini præjudicatur, uti est concubitus Matrimonialis, ex quo proles nascitur legitima, quam oppositum.

Quæres, quæ sit obligatio dominorum ad 9 famulos languidos seu ægrotantes? R. Præcisè ob famulatum tenentur quidem suppeditare alimenta, & aliquam eorum curam habere, non tamen magnas, sed tenues tantum, facere expensas in Medicos, pharmaca &c. Communis. Utrum verò teneantur dare mercedem pro tempore, quo ægrotant famuli, disputatur, & verisimilius affirmatur saltem quoad illum annum, quem servire jam coeperunt, vel saltem quoad partem anni, si ad partem sunt conducti famuli. arg. l. 15. §. 1. C. de Advoc. diversor. Judicior. Dixi, præcisè ob famulatum: nam ex charitate tenentur, si sint divites & famuli pauperes, ad majores expensas, quibus miseri, in gravi vel extrema necessitate constituti, indigent ad conservandam vitam vel reparandam valetudinem.

TITULUS XII.

De Homicidio Voluntario, vel Casuali.

SUMMARIUM.

1. Quid sit Homicidium, directe & indirecte Voluntarium, Casuale, Necessarium, Dolosum, Culposum, Licitum & Illicitum.
2. Simplex, & Qualificatum. Ad illicitum & pœnis obnoxium non sufficit solus conatus, nec sola intentio occidendi.
3. Fieri potest physice, & moraliter.
4. Quid sit Mutilatio.
5. 6. Homicidii illiciti etiam in foro externo reus est, qui in ira, vel crapula &c. occidit, vel qui Judæum, seipsum, fetum in utero existentem, & ordinariè etiam, qui bannitum interim.
7. Item qui occidit falsos testes, falsum Judicem.
8. 9. Aut ad conservandam præcisè famam vel honorem, nisi sit aggressio realis in honore, aut agatur de pudicitia.
10. 11. Ut & ad conservandas res fortuna non magni valoris, aut nondum possessas, sed tantum speratas.

L I

12. Lici-

12. Licetum contra homicidium est in variis circumstantiis.
13. Uti si Magistratus servato Juris Ordine malefactores punit morte.
14. Si milites in bello iusto occidunt nocentes.
15. 16. Vel si privatus iniustum aggressorem ad defensionem vitæ, membrorum, etiam proximi, sed servato moderamine inculpata tute-
la.
17. Vel si quis merè casualiter. An danti operam rei illicita imputetur occisio alterius præter intentionem secuta?
18. Pœna in homicidas de utroque Jure statuta est.
19. Non tamen ulla in occidentes licet.
20. 21. In occidentes autem illicitè de Jure Civili & Canonico qua sit decreta.
22. Illicitè vel iniuste occidens, mutilans, vel vulnerans tenetur quoque ad damna inde secuta.
23. 24. Idem incurrit irregularitatem, si per se sive per alium occidat, physice vel moraliter influat, aut concurrat positivè, imò quoadque etiam, si negativè.
25. Uti &, qui committit homicidium culposum, si tamen culpa, quam admittit, sit gravis.
26. Vel qui mutilat alterum, aut sibi violentas injicit manus, non tamen, qui præcisè vulnerat, vel membrum debilitat.
27. 28. Pariter pro irregulari habendus, qui dubitat, num suæ culpa vel factò secuta sit occisio.
29. 30. Non tamen ille, qui citra omnem dolum, vel culpam, graviter peccaminosam, occidit, vel mutilat, nempe vel iniustum aggressorem, vel alium casualiter.
31. Nisi id faciat publica auctoritate, uti Judex, eique cooperantes propinquè ad occisionem malefactoris.
32. An irregulares fiant Judices Ecclesiastici causam sanguinis delegantes, Clericum degradatum tradentes Curia Saculari, Confessarii Reorum aut Judicis, Professores legum, Civiliter agentes super crimine, ex quo alter condemnatur ad mortem &c.
33. 34. An & qualiter irregulares fiant, qui occidunt vel mutilant aut pugnant in bello.
35. Quis dispense in Irregularitate.

Post aliquas Homicidii Species explicatas venit modò explicandum Homicidium in genere, quod à cæde hominis appellatum dicitur esse violenta exanimatio hominis ab homine facta. In præsentì Rubrica dividitur in Voluntarium & Casuale. Voluntarium duplici modo esse potest, directè nimirum, quando immediatè & per se intenditur occisio hominis, ut si pugione alterum petas cum intentione occidendi, venenum alteri præbeas, ut interimas, pharmacum fœtus jam animati animâ rationali expulsum des, vel summat foemina, ut prolem in utero enecet: & indirectè, quando voluntariè ponis causam valde propinquam & per se connexam (non merè per accidens) cum occisione moraliter certò secutura, licet immediatè, formaliter, & per se non intendas occisionem, ut si gladiò ferias alterum cæsum in capite, si foeminam prægnantem graviter percutias, in

aquas prolapsum, quem vides submergendum, non eripias, cum facile posses. Casuale, seu Involuntarium, est, quod nec directè nec indirectè intenditur, sed præter intentionem occidentis contingit: quod iterum dupliciter fieri potest, nimirum sine culpa, ut si quid facias, ex quo sequitur occisio, a te tamen vel non prævisa, vel, si prævisa, ad illam tamen cavendam debita diligentia à te adhibita est, v. g. si sclopo petas feram, & casu fortuito hominem, fortè intervenientem, à te non animadversum tangas: aut cum culpa, ut, siquid facias, ex quo prævidisti, vel prævidere potuisti, alterum posse occidi, & tamen, ut id caveatur, debitam diligentiam non adhibuisti; vel si des operam rei illicitæ, ex qua præter tuam intentionem sequatur occisio, v. g. si explodas sclopum in loco ubi frequens solet esse populus, negligenter cures agrum vel vulneratum, leviter percutias foeminam gravidam, ex qua percussione per accidens sequitur abortus &c. Unde Legistæ solent homicidium dividere in Necessarium, Dolosum, Culposum, & Casuale. Necessarium fit vel ab auctoritate publica in plectendis impiis, aut in bello iusto, vel à privato quidem, sed ad necessarium sui defensionem contra iniustum aggressorem, servato moderamine inculpate tutelæ. Dolosum procedit ex dolo malo, seu animo & intentione prava, directà vel indirecta, occidendi. Culposum involvit aliquam culpam, licet non dolum vel propositum occidendi. Casuale, propriè dictum, contingit absque dolo & culpa, nimirum casu prorsus fortuito. Primum & ultimum est iustum & licitum, secundum & tertium est iniustum & illicitum. Et secundum hanc ultimam divisionem in §. 1. agemus de Homicidio Illicito. In 2. de Licitis. Ac demum in 3. de pœnis & irregularitate in homicidas à Jure statutis.

§. I.

De Homicidio Illicito.

Sciendum 1. ex dolo tantum & culpa homicidium reddi illicitum: dolo seu prava intentio occidendi præsumitur in foro exteriori, si homo privatus sanæ mentis occidat, nisi ex circumstantiis aliud possit colligi, v. g. ex amicitia, quæ scitur fuisse inter occidentem & occisum tempore cædis. Solus tamen animus occidendi, & conatus, effectu non secuto, in foro exteriori non facit homicidium, ut à iudice humano puniendum pœnâ ordinariâ, saltem ordinariâ, ut habet recepta Germaniæ consuetudo. Myns. cent. 1. observ. 9. licet olim conatus pro delicto perfectò fuerit habitus. §. 5. Inst. de publ. jud. l. 1. 3. 14. ff. ad L. Cornel. de Surtis. Porro homicidium Dolosum aliud est simplex, quod quidem cum advertentia rationis & animo occidendi patrat, at sine deliberatione occisionem per temporis intervallum præcedente, ut fieri solet in rixa temere exorta, vel

subito iræ motu. Aliud *Deliberatum*, seu *Præmeditatum*, quod fit ex deliberatione & proposito occisionem præcedente aliquo temporis intervallo. Si tali proposito accedant insidiae, dum quis alterum ex improvviso, & imparatum ad sui defensionem, aggreditur & interficit: vel proditio, seu species amicitiae præter insidias: vel merces, qua alius ad occidendum conducitur, vel venenum, quod venditur, aut propinatur ad alterum necandum, appellatur *Insidiosum*, *Proditorium*, *Assasinum*, *Veneficium*, cujus ultimi nomine hic non intelligitur species Magiæ vel Sortilegii; & hæc 4. homicidia dicuntur *Qualificata*, ad quæ etiam pertinent *Parricidium*, *Latrocinium*, item *Sacrilegium*, quo occiditur persona sacra, vel profana quidem, at in loco sacro: item ad ea quoque à Claro & aliis refertur omne homicidium deliberatum & præmeditatum.

3. Sc. 2. Non tantum illos illicitum committere homicidium, qui ponunt per se ipsos actionem occisivam positivè, verum etiam, qui concurrunt vel physice cooperando, auxilium aut operam propinquam efficaciter præstando; vel moraliter, puta mandando, consulendo efficaciter (ita ut alter sit motus ad occidendum per tale consilium) falsum dicendo testimonium, quo movetur Iudex ad morte puniendum, occasionem & viam occidendi monstrando, aut negativè se habendo, cum quis alterum à morte non liberat, quando posset, sive dein ad liberandum teneatur ex charitate sive ex iustitia, ut si hominem sinat mergi aquis, si Medicus, habens salarium, non succurrit ægro &c. l. 1. §. 1. ff. ad l. Corn. de Sicar. c. 6. h. §. 2. Item, qui vulnerat lethaliter. c. 3. c. 18. h. t. l. 21. ff. de l. Aquil. Aliud foret, si vulnus per se non esset lethale, ac mortem inferens, sed curabile, licet ob imperitiam vel negligentiam Medici, aut ex culpa vulnerati sibi non temperantis, aut ex alio accidente extrinseco mors sequatur. In dubio, an vulnus sit lethale, & an vulneratus ex eo mortuus, nec ne, standum est iudicio juratorum Medicorum & Chirurgorum: si & isti dubitent, videtur pro foro saltem externo præsumendum in favorem vulnerantis, nisi aliud præsumi circumstantiæ exigant, saltem abstrahendo à pœna irregularitatis.

4. Sc. 3. Eum, qui præcisè mutilavit, non habendum pro homicida. *Mutilatio* autem est amputatio vel truncatio membri: membrum verò est pars corporis humani peculiaris & notabilem functionem, ab aliis corporis partibus distinctam, habens, uti est pes, manus, oculus, lingua, maxilla, genitalia, mamilla foeminae &c. Communis ex illo S. Pauli Rom. 12. omnia membra corporis non eundem actum habent, seu officium & functionem integram: unde membrum non esse censetur pars carnea, dens, cartilago aurium, & probabiliter nec digitus, cum tantum adjuvet manum in sua functione totali, & sic pars tantum membri sit, neque nasus pro-

micans. Quare abscissio talis partis, quæ membrum non est, saltem in foro Civili non habetur pro mutilatione, licet forte secundum Canones in ordine ad contrahendam irregularitatem abscissio notabilis partis membri principalis pro mutilatione habeatur, ut quidam volunt propter Clem. un. h. t. uti si amputetur alicui digitus, nasus promicans, cartilago auris; saltem id est dubium juxta Suar. Laym. Zæf. Minus mutilatio est vulneratio sine amputatione, aut copiosa sanguinis effusio.

Dico 1. Homicidii illiciti reus constituitur 1. qui occidit alterum in æstu iracundiae, 2. vel semi-ebrius, retinens adhuc tantum rationis usum, ut, quæ dixit & egit, probè cognita habuerit, 3. imò & perfectè ebrius, si eum in finem se inebriasset, ut audacior rueret in scelus, vel ut pœnam homicidii effugeret, 4. item occidens eum, quem cum uxore, vel filia sua deprehendit in flagranti turpiter agentem, aut occidens ipsam filiam vel uxorem. Pars 1. sumitur ex l. 16. §. 2. ff. de panis. Constit. Carol. art. 137. Ratio, quia ex una parte ordinariè ira non solet penitus tollere cognitionem, & voluntarium, quamvis nonnihil minuat; ex altera verò pœna homicidii ordinaria rarò haberet locum, si æstus iracundiae excusaret; cum vix fiat occisio, ad quam non stimulet ira, nisi casualiter, aut ex necessitate. Pars 2. ex eadem ratione, quod semi-ebrius retineat usum rationis, licet nonnihil impeditum & imminutum. Pars 3. ex eo, quia in hunc finem se inebrians vult occisionem in sua causa, & nemini, qui ex hoc capite intendit evitare pœnas, sua fraus & dolus patrocinari debet. Pars 4. quam tenet communis cum S. Thoma in 4. d. 37. q. 2. a. 1. contra Jul. Clar. ex Jure Naturali; quod prohibet occidi inauditum & indefensum, ac moraliter certò dammandum ad æterna supplicia, & quidem auctoritate privata. Nec obstant Leges Civiles, uti l. 20. 24. 38. §. 8. ff. & l. 4. C. ad l. Jul. de Adulter. id permittentes, quia difficillimum est justum dolorem temperare, l. 38. cit. quippe sunt correctæ à Jure Canonico can. 6. caus. 33. q. 2. utpote adversantes Juri Naturali. Addè, quod fortè nec Leges Civiles positivè permiserint, sed tantum negativè, non puniendo taliter occidentes. Sic etiam hodie non ordinariè homicidii pœnà pleuntur, sed arbitrariè & mitiori.

Dico 2. Pariter homicidii illiciti reus efficitur 1. qui interficit Judæum vel alium Infidelem, 2. Servum propriè dictum, 3. Seipsum directè, 4. Foetum in utero existentem, & jam informatum anima rationali, 5. practice loquendo & ordinariè, qui occidit bannitum, saltem in foro conscientiae: quamvis per se & speculative loquendo id liceat. Per bannitum intellige illum, qui propter capitale crimen, in quem ob fugam executio fieri non potest, publica auctoritate proscriptus est, datà cuilibet eum occidendi potestate, cò quod grave periculum imminet.

neat Reipublicæ à tali homine superstitē:
 Pars 1. constat ex *can. 5. & 40. d. 50.* Non
 obitante, quod quis noverit, talem Infide-
 lem iis sceleribus esse obstrictum, quæ alias
 morte puniri possunt; quia privato nullibi
 à DEO data est potestas occidendi malefa-
 ctōres. Pars 2. ex §. 2. *Inst. de his, qui sui vel
 alieni juris. l. 1. §. 2. ff. eod. item ex c. 21. Exodi.*
*ibi: qui percusserit servum vel ancillam virgā, & in
 manibus ejus mortui fuerint, criminis reus erit.* Nec
 obitat §. 1. *Inst. eod. vi* cujus poterant olim
 domini Jure Gentium impune servos occi-
 dere; quia dictus §. est correctus à §. 2. *Inst.*
& l. 1. cit. & repugnat Jus Divinum. A
 fortiori non licet occidere servos improprie
 dictos, uti famulos, colonos &c. Pars 3. ex
Deuteron. c. 32. ubi dominium vitæ & necis
 reservatur soli DEO, qui etiam in §. præcep-
 to Decalogi generaliter prohibet, *non occi-
 des.* Pars 4. ex *c. 20. h. r.* Qui tamen expel-
 lit foetum nondum animatum anima ratio-
 nali, vel venenō aut arte impedit; ne proles
 concipiatur, gravissimè quidem peccat, ve-
 rus tamen homicida non est, nec ut talis
 poenā ordinariā plectendus in foro externo.
*can. aliquando caus. 32. q. 2. & l. 8. ff. ad L. Cor-
 nel. de Sicar.* Ex communi autem sensu Me-
 dicorum & Aristotelis *l. 7. de animal. c. 3.* quæ
 etiam observatur in praxi, anima rationalis
 in foetu masculino infundi censetur die 40.
 & in foemineo 80. die à conceptione. Vi-
 derint proin illi, qui in Philosophia negant
 successionem animarum, quomodo non con-
 tra communem sensum & praxim, etiam
 Ecclesiæ, faciant homicidas illos, qui statim
 post 7. à conceptione diem, quo tempore
 jam solet deprehendi in foetu aliqua opera-
 tio vitalis, organa, & vasa ad nutritionem
 destinata &c. expellunt vel enecant foetum.
 Cæterum si dubium sit, an procuratus ab-
 ortus fuerit masculus an foemineus, & sic an
 jam informatus anima rationali, nec ne, præ-
 sumendum est benignius pro foro externo,
 saltē Civili. Pars 5. ex hac ratione; quia
 tales banniti ordinariè occiderentur à priva-
 tis, constituti in peccatis gravibus, absque
 Sacramentis, & Pœnitentiā, atque sic mani-
 festo cum periculo salutis æternæ, quod pro-
 hibet lex charitatis, nisi talis bannitus actu
 pergeret esse perniciosus bono communi
 (ut si est perduellis, prædo &c.) quod præ-
 ferri meretur. Adde, quod occisio banniti
 non ex passione, sed zelō Justitiæ, ac insu-
 per in territorio proscribentis & banno sub-
 jicientis fieri debeat, ut licita sit, item solum
 tunc, si capi, & sic per viam Juris puniri ne-
 queat: quæ ordinariè & in praxi non facile
 concurrunt omnia. Quod autem absolute
 licitum sit, probatur; quia Reipublicæ inter-
 est de malefactoribus & hostibus suis poe-
 nam mortis sumere, consequenter, si per
 ministros ordinarios id exequi non possit in
 fugā elapsos, rectè illos proscribit publicæ, &
 cuivis ubicunque (in territorio tamen pro-
 scribentis) deprehensos occidendi potesta-
 tem facit: qua potestate, cum justè & licitè

dari queat, justè & licitè utuntur subditi, ser-
 vatis tamen servandis, de quibus dictum.

Dico 3. Illicitum est interficere falsum ac-
 cusatorem, falsos testes, & falsum Judicem,
 à quo iniqua certè imminet sententia, licet
 aliā viā non possit evitari damnum. Ita to-
 tidem ferè verbis decidit Alexander VII.
 damnans propositionem oppositam. Quæ
 damnatio videtur fundari in periculo, ne ho-
 mines, qui proprio amore exacerati facile se
 reputant innocentes, ac alios erga se injurias
 in Judicio, in plurimas cædes & machina-
 tiones in mortem alienam prouerent, cur-
 sum Justitiæ interverterent &c. cum gravissi-
 mo Reipublicæ damno.

Dico 4. Illicitum quoque est ad confer-
 vandam famam aut honorem occidere eum,
 qui tibi verbis injuriosis vel clam detrahe-
 re, vel coram convitiari, maledicere &c.
 minatur, statuit, molitur, 2. licet probabi-
 liter licitè occidas realem famæ aut honorem
 aggressorem, v. g. qui alapam impingere,
 aut fuste te ignominiose attentat percutere
 ignominiose, modò sis talis persona, cui pro-
 brosum est fugere, & non excedas modera-
 men inculpatæ tutelæ. 3. Idem est, si fe-
 mina aggressorem suæ pudicitie occidas, si
 dehorationem alio modo evitare nequeat.
 Pars 1. defacto est ferè omnium contra So-
 tum, Azor, Dian. &c. & vix non decisa vi-
 detur ab Innoc. XI. qui prohibuit hanc pro-
 positionem: *fas est viro honorato occidere inma-
 forem, qui nititur calumniam inferre.* Idem quoque
*dicendum, si quis impingat alapam, vel fuste percutiat,
 & post impactam alapam, vel idem fustis, statim fu-
 giat.* Ferè similem propositionem jam antè
 proscripserat Alex. VII. nempe hanc: *licitum
 est Religioso vel Clerico calumniatorem gratia cri-
 mina de se vel Religione spargere minitantem occi-
 dere; quando modus se defendendi non suppetit,
 aut suppetere non videtur.* Utraque hæc pro-
 positio restringitur ad injuriam verbalem
 (ut indicant verba calumniam, calumniatorem)
 qua honor aut fama alterius læditur: atque
 hinc ad injuriam & aggressionem honora-
 realem non extendenda videtur, de qua lo-
 quitur alterum membrum nostræ Assertio-
 nis. Et quamvis in primâ propositione honora-
 reali per impactam alapam aut percussio-
 nem ignominiosam, additur tamen, *& statim
 fugiat post impactam alapam &c.* quo casu si oc-
 cideretur ex postfacto deprehensus, qui inju-
 riam intulit, hæc occisio non foret defensio,
 sed vindicta; nam compensare injuriam jam
 illatam & præteritam, non est contra illam
 se defendere, cum defensio sit propulsio
 injuriæ, ne inferatur, sed ultio privata, & hoc
 ipso illicita. Ratio autem, cur ad averren-
 dam injuriam verbalem, calumniam, detra-
 ctionem, aut contumeliam non liceat occi-
 dere, est; quia occisio nec est medium ne-
 cessarium, nec utile ad propulsandam inju-
 riam & ignominiam: non necessarium: quia
 existant alia media legitima, nimirum alio
 injuriarum, actio ad palinodiam, retractatio
 verborum.

verbalis: non utile, partim quia occidens non tollit, sed potius augeat, apud audientes suspicionem, quod vera sint, quæ tam impotenter tantaque sævitiâ de se spargi & evulgari prohibere nititur occidens, partim quia patienter ac moderatè ferens injuriam, & media licita apprehendens, potius laudem verumque honorem consequitur apud prudentes, quam amittit. Accedit, quod plerumque detractio, calumnia, vel injuria jam facta sit: quo casu non impeditur vel propulsatur inferenda, sed vindicator illata: quod est illicitum. Confirmatur ex Cardenas in propositionem damnatam: Non licet occidere hominem propter solam opinionem probabilem; cum neque bonis fortunæ propter rationes solum probabiles liceat spoliare hominem in possessione existentem; nec Magistratui liceat occidere hominem cum sola semiplena probatione Juris vel facti: sed (secluta propositione prohibita, quæ prohibitio opinionem oppositam nunc omnino improbabilem reddere videtur) ad summum esset probabile, quod ad evitandam calumniam, aliter non impedibilem, liceat occidere; eò quod oppositum etiam antehac longè plures docuerint: ergo.

Pars 2. suadetur inde; quia ex una parte honor & fama æquiparantur vel præferuntur vitæ. l. 8. §. 2. ff. quod mor. caus. quam vitam tueri licet defensione etiam occisiva, uti dicemus §. sequente: ex altera verò medium ad conservandum honorem & famam videtur esse necessarium in tali persona, cui probrosum est fugere, si realiter invadatur, vel alter ignominiose molitur invadere, & se non defendere vim vi repellendo, ut si est miles, vel vir nobilis &c. certò enim incurreret notam ignaviæ aut timiditatis, quæ hujusmodi homines reddit valde contemptibiles. Si autem vim vi repellat, & aggressor in sua aggressionem peristat, facile ex aggressore honoris fiet aggressor vitæ & membrorum; quo casu non amplius occidet aggressus ad conservandum duntaxat honorem, sed & vitam ac membra: quod juxta omnes licitum est. Neque puto, ordinariè saltem, licitum esse realem aggressorem honoris statim occidere; quia repercussio similis apta est in vaso conservare honorem; quare si statim occideret, egredieretur moderamen inculpatæ tutelæ, & sic illicitè occideret ex hoc capite. Si verò invasus foret persona vilis, aut in tali loco ignota, Clericus, Religiosus &c. quibus probrosum non est fugere, utique non potest se defendere occidendo se aggredi violentem ad defensionem honoris, sed teneretur fugere. Atque sic sentiunt ad hanc assertionis partem Covarruv. Conink, Bonac, Wiestner, Leurenius ad h. t. q. 242. alii. Pars 3. quam plerique defendunt, similibus propugnatur argumentis, quæ eò fortius militant, quod ablata virginitas, vel violatus per deflorationem honor, non ita reparabilis sit, sicut bona exultimatio & honor fortitudinis vel animositatis.

Oppones 1. Fama & vita pari passu ambulant. arg. l. 8. cit. & multi malunt vitam quam honoris aut famæ jacturam facere. Item crudelis in se dicitur in can. 56. caus. 11. q. 3. qui famam suam negligit: ergo ad conservandam famam & honorem, sicut ad vitam, semper licita est defensio occisiva. 2. Occisio aggressoris realis in honore est vindictæ species: ergo privato homini nunquam licita. 3. ad 1. pari passu ambulant quoad æstimabilitatem, trans-eat; quoad conservationem. N. Ans. Si quidem vita semel amissa nullo modo reparabilis est, bene tamen fama & honor, pro quorum reparatione etiam existant remedia Juris: ergo plus licere debet ad conservandam vitam in instanti aggressionis vel actualis, vel mox futuræ, quam ad famam & honorem. Neque famam suam negligit, qui injurias vel Magistratûs auxiliò vindicat, vel Juris remediò reparat. Ad 2. Est vindictæ species, si injuria jam est facta, & aggressor fugit, vel si occisio sit ab eo, qui fugere potuit sine dedecore, aut non servato moderamine inculpatæ tutelæ. C. Ans. si injuria actu inferatur, vel prævideatur mox inferenda, & fugere absque certo honoris jacturæ periculo non liceat, ac servetur moderamen inculpatæ tutelæ. N. Ans. & Conf.

Dico 5. Illicitum pariter est occidere eum, qui nos læsit graviter in rebus Fortunæ, eas furando, vel rapiendo, si fur vel prædo se jam recepit in locum tutum, & eas aliâ viâ recuperare possumus. 2. vel qui actu quidem lædit, sed tantum leviter, auferendo, vel auferre moliendo res levis momenti, v. g. unum vel alterum aureum, ex cujus ablatione nec in gravem, nec in extremam paupertatem, incidimus, nec valde magnum patimur damnum. 3. vel qui aufert, aut auferre molitur res nondum actu possessas, sed tantum in spe. 4. quamvis licitum sit occidere eum, qui res magni momenti, jam actu possessas, sive nostras, sive proximi nostri, invadit & aufert, cum quibus se nondum recepit in locum tutum, vel alio modo non recuperandas, aut contra eum, qui auferre molitur, aliter non conservandas. 5. à fortiori, si alter non tantum bona nostra, sed etiam nos ipsos in persona aggrediatur, si forte resistamus. Communis, saltem hodie, quoad omnes partes, licet olim aliqui in quibusdam aliter senserint. Pars 1. facile probatur: si enim fur vel raptor se jam recepit ad locum tutum, læsio jam est facta; & sic occisio potius vindicta quam defensio foret, nec esset remedium utile retinendi vel consequendi res nostras: si verò aliâ viâ, nempe Juris, & per Judicem recuperari possent (idem est, si conservari clamando, alios in auxilium convocando, invasorem capiendo &c.) occisio non esset remedium necessarium, & hæc fieret non servato moderamine inculpatæ tutelæ: atque sic illicita utique foret. Pars 2. patet ex propositione damnata ab Innoc. XI. quæ sic sonat: regulariter occidere possumus

possum furem propter conservationem unius aurei : ex qua inferunt DD. quantitatem rei, quæ per occisionem defendi possit, notabiliter debere excedere quantitatem, alias constituentem peccatum mortale. Cum tamen propositio dicat, *regulariter*, indicatur, plus vel minus, prout fuerit magis vel minus habens, cujus res invaduntur, requiri ad licitam occisionem ad res conservandas vel recuperandas, aliter non conservabiles: sic Cardenas in *Cristi dissert.* 21. c. 4. n. 90. docet, licet occidi eum, qui rem etiam minus quam aureo valentem auferre molitur, si spoliatus inde in magnam necessitatem, quæ multis æquivaleret aureis, conjiciatur, ut si artificii instrumentum artis, quo ablato suam & suorum sustentationem comparare non amplius potest, auferre tentat. Pars 3. iterum ex damnata ab eodem Innoc. hac propositione: *non solum licitum est defendere defensione occisiva, quæ actu possidemus, sed etiam ad quæ jus inchoatum habemus, & quæ nos possessuros speramus.* Pars 4. eruitur ex utroque Jure, & ratione. Nam in l. 3. §. 9. ff. de vi & vi arm. l. 9. ff. ad L. Corn. de Sicar. & l. 1. C. Unde vi, Constit. Caroli V. art. 150. id clare permitti, & in c. 6. de sent. Excomm. in 6. à Pontifice supponi tanquam licitum videtur. Ratio autem est, quia res & bona Fortunæ sunt ad vitam bene ducendam maximè necessaria, vocanturque alter sanguis, & vita hominis: ergo, cum hanc etiam occisione defendere liceat, licebit & res Fortunæ sub dictis limitationibus. Accedit praxis & communis persuasio, vi cujus ad res Fortunæ conservandas & recuperandas licitum esse creditur, ac non raro geritur bellum non modò defensivum, sed etiam offensivum, in quo sæpe multa hominum millia occiduntur. Pars 5. patet ex c. 2. h. t. & ex iis fundamentis, ex quibus probabimus, licitum esse injustum aggressorem vitæ ac membrorum nostrorum occidere. Et hinc Jura Civilia permittunt impune occidere furem nocturnum; quia non facile noscitur, an ad furandum vel ad occidendum venerit: diurnum verò tunc, si se armis defendat. l. 4. ff. ad L. Aquil. l. 9. cit. c. 3. h. t.

II Oppones contra 4. partem 1. Lex & ordo charitatis exigit, ut bonis nostris fortunæ præferatur vita proximi, utpote longè æstimmabilior, præsertim si, uti contingit, quando occiditur fur vel raptor in flagranti, obijciatur insuper manifesto periculo æternæ salutis. 2. In c. 2. cit. illud tantum homicidium non improbat, quod quis committit se suæque liberando: ergo, qui sua tantum, & non simul se defendit occidendo, culpâ non vacat. Unde in c. 10. eod. dicitur, quod expediebat potius post tunicam relinquere pallium, & rerum sustinere jacturam, quam occidere ad res viles & transitorias conservandas. Et in c. 18. eod. pro irregulari declaratur Clericus, qui pro defensione rerum Ecclesiæ latronem lethaliter percussit. 3. ad 1. Lex & ordo charitatis non obligat, ut alterius vitam præferamus rebus nostris, si is sponte & ex malitia

in vitæ periculum sese conjiciat ipsum, vel etiam in manifestum salutis æternæ discrimen. Sibi & suæ malitiæ imputare debet, si in corpore & anima pereat, non occidendi, & notabile suum damnum evitare volenti. Ad 2. Illud suæque facit sensum disjunctivum, vel sua: quem sensum in Jure sæpius habet particula &, cui æquivaleret. In c. 10. & 18. Monachus & Clericus occidit vel lethaliter percussit non observato modamine inculpatae tutelæ: ille, quia occidit recuperatis jam rebus ablati, & ipse se potuisset salvare ab ulteriori aggressionem, antequam latrones se solverent custodiâ; utique vociferando potuisset impedire furtum.

§. II.

De Homicidio Licito.

Sciendum, licet occidi hominem possit vel autoritate publicâ, uti fit in Judiciis Criminali, quo malefactores & scelerati ad judicantur tradunturque morti, atque in bello iusto, tam offensivo quam defensivo, vel ex privata necessitate defensionis contra aggressorem: vel denique casu ac præter omnem intentionem occidendo, nec dolo nec culpâ interveniente. Ultimum homicidium est *casuale*, priora sunt *voluntaria*, imò *necessaria*: qualiter autem & quando sint licita, ac iusta, nunc explanatum inus.

Dico 1. Licet ad mortem condemnari, & per Ministros Justitiæ occidit sceleratos ac Reipublicæ noxios legitimus Judex vel Magistratus, merum habens imperium, servato tamen Juris ordine, & prævia iusticiæ cognitione ac certitudine commissi delicti gravis, quod tam graviter puniri exigit bonum Reipublicæ. Communis & certa Catholicorum, potestatem ad id conferente, imò & mandatum, ipso DEO Exod. 22. malefactori non patiens vivere. Et Apostolus Rom. 13. v. 4. nomine DEI ius gladii tribuit Humano Judici: si malum fecerit, ait, time: non enim sine causa gladium portat. DEI enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit. Conspirat non modò Jus Civile in plurimis locis, sed etiam Canonicum in can. 44. caus. 23. q. 5. ubi dicit, majus sacrificium à Justitiæ sacerdotibus DEO offerri non posse, quam si ordinem, ut ibi, qui in suam & aliorum perniciem debacchantur, compententi rigore compescantur. Ratio est clara; quia bonum Reipublicæ, tanquam corporis politici, exigit, ut membra putrida, aliis noxia, vel toti corpori perniciose amputentur. Quod autem Judex debeat servare Juris ordinem præmittendo cognitionem de delicto &c. patet inde, quia omnem potestatem habet à DEO juxta præscriptum Reipublicæ: DEUS autem non credendus est dedisse potestatem occidendi pro libitu, temere &c. Et Judex non servato Juris ordine procedens non Judex est, sed instar privati c. 22. in f. de offic. deleg. l. prohibetur C. de Jure Episcopi lib. 10. Gail de Pace publ. l. 1. c. 5. n. 9. & l. Judices cum Auth. seq. C. de Jud. Sicut autem licitum

licitum est Magistratui sceleratos occidere, ita & a fortiori mutilare potest, & innocentes quoque ob bonum publicum mortis periculo exponere, v. g. jubendo, ut interficiant pestiferis.

14 Dico 2. Licitè quoque occidunt Duces & milites in bello iusto, tam offensivo, quam defensivo, at directè non alios, nisi nocentes, h. e. reos injuriarum, vel arma fumantes; nec hos amplius, postquam devicti & capti sunt, ac arma deposuerunt, saltem regulariter. Iterum communis & certa ex hac ratione; quia, si licitum est bellum, utique & media, per quæ bellum geritur, quæ inter utique est occidere hostes, licita esse debent. Confirmatur tum exemplis S. Scripturæ, tum constanti Fidelium usu. Quod verò in bello non liceat directè occidere innocentes, uti sunt infantes, pueri, mulieres, peregrini, Clerici, Religiosi, scilicet si non pugnent vel arma fumant, item homines rusticani, qui laborare in caltris, & exercitui necessaria advehere debent, constat tum ex prohibitione DEL Dan. 13. v. 53. *innocentem & justum non interficies*, tum ex *can. 69. caus. 11. q. 3.* Circa devictos & jam captos addidi, saltem regulariter, nisi nempe atrox crimen, morte dignum commiserint, aut nisi occisio eorum ad acquirendam firmamve pacem Reipublicæ, quietem, & securitatem &c. necessaria videatur aut valde conducens. Reiffenstuel h. n. 74. & alii, monentes tamen, parcendum multitudini, ne nimia fiat strages, quam vetat Christiana lenitas, *arg. can. 1. d. 44. can. 5. f. caus. 9. q. 1.*

15 Dico 3. Licitum est ad defensionem propriæ vitæ vel membrorum occidere injustum aggressorem. 2. imò etiam ad defensionem vitæ vel membrorum alienorum, non modò parentum, fratrum & conjunctorum, sed etiam extraneorum quorumcunque, si in vita aut membris injustè invadantur. 3. semper tamen observato moderamine inculpatæ tutelæ. Pars 1. est indubitata apud omnes, eò quòd omni Jure, Naturali, Divinò & Humano, permillum sit vim vi repellere, inferendo etiam, ubi aliter fieri nequit, mortem injusto invasori c. 13. h. t. §. fin. l. ut vim 3. ff. de f. & f. l. 2. seqq. C. ad L. Cornel. de Sicar. Constit. Penal. Caroli V. art. 140. Idque videtur necessarium; alias enim innocentes à perveris hominibus non forent satis tuti in vita & membris suis, cum magno præjudicio Reipublicæ. Pars 2. quam tenent plerique, fumitur ex *can. 5. seqq. caus. 23. q. 3. c. 6. de sent. Excomm. in 6. V. & quidem. l. 1. §. 4. ff. ad L. Cornel. de Sicar.* imò etiam obligatur quis ad alium sic defendendum contra iniquum aggressorem, si commodè possit. Consonat Constit. Caroli, art. 150. V. Item so eiter. Ratio fundatur in præcepto Legis Divinæ, quo jubetur proximum diligere sicut nos ipsos. At hoc præceptum charitatis non obligat cum magno sui periculo: si quis tamen obligaretur ex justitia alium defendere, uti Princeps & Magistra-

tus subditos, vasallus Dominum, miles Ducem suum, & eos, pro quibus militat, aut ex pietate, uti filii parentem, etiam cum magno periculo proprio teneretur; imò, si obligatus ex justitia non defendit, etiam ad reparandum damnum inde ortum. Notandum quoque est, quòd liceat occidere etiam materialiter injustum aggressorem ad servandam vitam vel suam vel alienam, v. g. si aggressor sit amens, furiosus &c. Barb. in Clem. si furiosus h. t. n. 17. Pars 3. quam cautelam iterum omnes requirunt, habetur c. 18. cit. ibi: *tamen id debet fieri cum moderamine inculpatæ tutela, non ad sumendam vindictam, sed ad injuriam propulsandam.* Sed hinc

Quæres, quid requiratur ad moderamen 16 inculpatæ tutelæ? R. tria 1. *causa justa*, h. e. ut aggressio injusta præcedat; lecus enim non esset defensio sui, sed invasio alterius: nec esset defensio justa, si non præcederet offensio injusta: sic ministri Justitiæ invadentes Reum illicitè occiderentur. 2. *modus*, ut nempe defensio sit proportionata injuriæ invasioni, & si alicui suppetat modus evadendi mortem vel mutilationem, aggressor non occidatur: unde si possis eum exarmare, fugare, aut ipse fugere (citra jacturam honoris & periculum gravis ignominie) vel si vim possis avertere pugno, baculo, humilitersternendo, vulnerando, mutilando, vel alio modo mitiori, illicitè occidis: item si alter tantum pugnis te invadat, aut tali modo, ex quo tibi periculum vitæ aut membrorum non immineat. 3. *tempus*, ut fiat in contingenti, dum durat invasio, & non primum ex intervallo, ubi aggressor jam fugit, vel destitit, vel non amplius nocere potest: sic etiam illicitè occideres, si invasus te proriperes, & reversus arrepto gladio alterum, qui te invaserat, interficeres. Notant tamen plerique Doctores, quòd, licet debeat quoad tempus præcedere vel durare invasio, non tamen tenearis expectare primum ictum, vel actuale invasionem, sed possis prævenire, ut si videas stricto gladio, aut fuste armatum nodoso, in te irruere, aut scloperum contra te expedire, aut aliunde tibi moraliter certum sit, alterum tibi mortem vel grave vulnus machinari. Constit. Caroli, art. 140. cit. quia talis preventio est defensio necessaria, quæ alias fortè nimis sera foret. Utinam hæc tria in praxi sint observata, adeoque moderamen inculpatæ tutelæ, pro foro interno cuilibet conscientia optimè testari potest: pro foro externo relinquitur, pensatis diligenter circumstantiis, Judicis prudentiæ & arbitrio.

Dico 4. Licitum quoque, seu non peccaminosum est homicidium merè & propriè Casuale, ut si quis cautè levat agrum, aut medicinam ex præscripto Medici porrigit, & æger inde moritur: item à non habente ulum rationis commissum. 2. fit tamen illicitum, si accedat aliqua culpa, & quidem, si Theologica fuit culpa, etiam in foro interno, si autem Juridica tantum, in foro so-

lūm externo, graviter aut leviter, prout fuerit culpa, & negligentia in cavendo, ne ex actione aliās licita sequatur occisio hominis.

3. si quis autem dedit operam rei illicitæ, seu exercuit actionem aliunde prohibitam, & inde sequatur homicidium præter intentionem, illud saltem præsumptivè erit illicitum tunc, quando actio est prohibita tanquam periculosa, & ex se facile inductiva mortis; uti imperitis prohibitum est exercitium chirurgiæ, artis balistaræ &c. aliās non, uti si Clericus in venatione, sibi prohibita, sclopō trajiciat hominem, putans esse feram, modò adhibuerit debitam diligentiam; quia venatio Clericis non est prohibita propter periculum homicidii. Pars 1. constat per se, & sumitur ex c. 9. 13. seqq. c. 22. c. 23. c. fin. & Clem. si furiosus un. h. t. l. 31. f. ff. ad L. Aquil. l. 1. l. 5. C. ad L. Cornel. de Sicar. Constat. Carol. art. 146. Ratio, quia ubi dolus vel culpa, vel usus rationis non intervenit, peccatum non est. Pars 2. quam tenet communis cum S. Th. 2. 2. q. 64. a. ult. colligitur ex c. 7. c. 8. h. t. c. fin. eod. in 6. l. 4. §. 1. ff. l. 1. l. 5. C. ad L. Cornel. de Sicar. Constat. Carol. lo. cit. Ratio, quia, si intervenit culpa, homicidium censetur esse aliquo modo voluntarium, sive in foro externo tantum, sive in interno, sive in utroque, magis vel minus, prout fuerit culpa. Pars 3. quam velut mediam amplectitur Suar. Covarruv. Molina, Laym. Barb. Fagn. in c. ad audientiam 12. h. t. n. 61. Wiestner h. t. n. 80. inter duas opiniones extremè oppositas, quarum una homicidium, ex actione illicita secutum, danti operam rei illicitæ absolute imputat, altera absolute eum excusat, si debitam diligentiam ad illud cavendum adhibuit. Pars, inquam, 3. & opinio media sic suadetur: si actio est prohibita tanquam periculosa & facile inductiva homicidii, istud censetur, saltem pro foro externo, esse aliquo modo voluntarium, nempe in causa, nisi talis actio prohibita delinat esse prohibita, v. g. in casu necessitatis, ubi nullus peritorum adest, qui chirurgiam exerceat, quam tamen hic & nunc exercere necesse est: si verò non ob periculum occisionis actio est prohibita, tunc homicidium inde secutum nullo modo, nec in causa, censetur esse voluntarium, sed merè casuale.

§. III.

De Pœnis Homicidii, & Irregularitate in illud statuta.

18 Sciendum, pœnas, quæ in homicidium illicitum duntaxat decretæ sunt, alias esse Juris Civilis, alias Juris Canonici, uti videbimus. Irregularitatem verò non tantum ex illicito, verum etiam ex licito nonnunquam contrahi, uti mox dicemus. Est autem irregularitas impedimentum Canonicum (seu à Jure Canonico duntaxat introductum, quod nunquam incurritur nisi in casibus hoc Jure expressis. c. 12. qui. 18. de sent. Excom. in 6.) impediens suspensionem Ordinum Ecclesiasticorum, & jam

susceptorum usum. Adeoque susceptio Ordinum, vel eorum usus, in irregulari non est tantus, sed illicitus tantum, & prohibitus, nequam obtineatur dispensatio; id enim nocet verbum impediens, & communis sententia Doctorum. Quis autem in irregularitate dispenses, exponemus in fine.

Dico 1. Pœna homicidii omni ex parte liciti nulla est omnino, scilicet merè casuale, necessarii ad sui vel aliorum defensionem, committi à Militibus in bello iusto actibus pugnantibus, à Magistratu legitime ad mortem condemnante, vel à privatis, ubi dolus, seu intentio directa vel indirecta occidendi, ac omnis culpa absuit. l. 31. l. 1. c. 1. c. 1. Constat. Carol. art. 146. cit. v. Ein andere. Constat. c. 9. 13. seqq. & Clem. un. cit. Ratio est clara, quia pœna non habet locum, ubi dolus vel culpa omnis abest. c. 2. de Constat. c. 23. de R. J. in l. 1. xi tamen, omni ex parte liciti; nam homicidium culpofum, seu quod quidem sine dolo seu intentione occidendi à privatis commissum est, at non sine culpa, subjacet pœnæ, at non ordinariæ homicidarum, sed extraordinariæ & arbitrarie, ut si quis excelsit in moderamine inculpate tutelæ contra ipsum aggressorem, si prævidere potuit, et sua actione aliās licita posse occidi hominem, nec ad id cavendum debitam diligentiam adhibuit, aut exercuit actionem illicitam, ac prohibitam ob periculum occisionis, nec debitam diligentiam adhibuit. l. 4. §. 1. ff. l. 1. l. 5. C. ad L. Corn. de Sicar. & Constat. Carol. cit. Ac insuper culpose occisionis conveniri potest à liberis, conjuge, socio occiso, & ab omnibus, quorum interest talem hominem occisum non esse, de damno injuncto ex L. Aquilia. Quod autem homicidium merè culpofum nunquam pœnæ ordinariæ Legis Corneliæ de Sicariis, seu ultimo supplicio puniendum sit, constat ex l. 7. ff. de L. & Constat. Carol. art. 150. c. 6. h. t. ubi nempe absuit animus aut voluntas, tam directa occidendi, quam indirecta, volendo causam proximè conjunctam cum occisione. Nec obstat, quod culpa lata interveniat; quia hæc non æquiparatur dolo in delictis, sed tantum in contractibus l. 7. ff. ad L. Corn. de Sicar. l. 32. ff. Depositi. Pœna autem extraordinaria in variis locis est varia, nempe vel carcer, vel relegatio perpetua, aut ad certos annos, fustigatio, multa pecuniaria, peregrinatio ad celebrem locum sacrum &c. Haum. 10. 6. de J. & J. tr. 2. n. 278.

Dico 2. Pœna homicidii injusti & illiciti seu doli & voluntarie intenti, ordinaria est ultimum supplicium, seu pœna mortis. 2. b. ne discrimine personarum. 3. licet fuerit quis tantum causa moralis, vel cooperatus. 4. & quidem pœna gladii, si homicidium fuerit simplex. 5. major autem, & exasperata, si est qualificatum, v. g. furca, rota, vel præter gladium prævia truncatio membrorum, aut adustio ferri vel forcipum candentium &c. 6. De Jure Canonico autem non tantum est irregularitas, de qua postea, sed etiam in-

habilitas ad obtinenda beneficia (si autem conferantur, collatio valet, etsi illicita sit) privatio tamen beneficiorum jam prius habituum per se, immediate, & ante sententiam non incurritur, quia id à Jure non est expressum. Deinde, si occisor sit laicus, excommunicatio, ad ferendam sententiam, si Clericus, depositio ab Ordine & officio pariter per sententiam primum, item detrusio in Monasterium, cujus loco hodie successit condemnatio ad carceres, vel ad triremes: si verò iterum in idem ruat delictum, excommunicatio ferenda, si rursus, anathematizatio, h. e. solennis excommunicatio praesente Episcopo & Presbyteris candelas tenentibus, & postea in terram projicientibus, arque calcantibus, demum si neque tunc relinquitur, degradatus tradendus est Curiae Sæculari, secundum leges puniendus. Iudex tamen Ecclesiasticus defacto contra homicidam Laicum in foro externo non solet procedere, uti notant DD. multi; licet asylò excludat homicidas Proditorios, assassini, & latrocinii reos, ac in Ecclesia occisionem patrantis, uti dictum ad tit. de Immunit. Eccl. in lib. III. d. n. 14.

Pars 1. habetur non solum in Jure Civili §. Item 5. Lex Cornelia Inst. de publ. Jud. l. 3. §. penult. ff. ad L. Cornel. de Sicariis. l. 6. C. ad L. Jul. de vi publica. Constit. penal. Caroli V. art. 137. sed etiam in S. Scriptura: quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius. Gen. 9. Qui percusserit & occiderit hominem, morte moriatur. Levit. 24. qui in gladio occiderit, oportet eum gladio occidi. Apoc. 13. Pars 2. in cit. §. item 5. l. 6. & Constit. Carol. art. 137. Pars 3. quoad eos, qui fuerunt causa moralis homicidii efficax & positiva, illud mandando, consulendo, falsum testimonium dicendo, venenum vendendo &c. si dependerent à tali mandato, consilio, testimonio homicidium re ipsa secutum sit, sumitur ex l. 1. l. 3. l. 15. ff. ad L. Cornel. de Sicar. quia nihil interest, occidat quis, an causam mortis præbeat. l. 15. cit. quoad cooperantes autem efficaciter & proxime ex l. 15. cit. l. un. C. de rapt. Virg. Constit. Carolin. art. 148. Pars 4. ex d. §. item 5. item communi sensu DD. & praxi. Pars 5. ex d. Constit. Carol. art. 137. & consuetudine ac statutis locorum, quæ diversimodè poenam exasperare solent. Carpzov. Prax. Crim. q. 24. n. 16. Stryck. ad L. Corn. de Sicar. ff. §. 1. 2. Pars 6. quoad irregularitatem, & inhabilitatem ad beneficia obtinenda, licet homicidium fuerit occultum, existat in Trident. sess. 14. c. 7. de ref. quoad excommunicationem Laici in can. 20. caus. 24. q. 3. Quoad depositionem Clerici in can. 12. d. 81. quoad detrusum in Monasterium in can. 7. d. 50. cap. 6. §. fin. h. t. quoad excommunicationem ejusdem, degradationem &c. in c. cum non ab homine 10. de Judic.

21 Oppones 1. Si poena ordinaria homicidii voluntarii est mors occidentis, tunc non satis est ad infligendam hanc poenam conatus occidendi, effectu non secuto; neque sola Lib. V. R. P. Viti Fickler.

occisio sine intentione occidendi, sed solummodo cum intentione percutiendi, aut vulnerandi, in effectu tamen secuta: sed utrumque est falsum; quia solus conatus sufficit, ut patet ex §. item 5. cit. l. 1. §. 3. l. 14. ff. & l. 7. seqq. C. ad L. Cornel. de Sicar. Item sufficit solus effectus seu cades sine intentione occidendi, sed tantum vulnerandi &c. facta; quia volenti aliquid, ex quo sequitur occisio, recte imputatur ipsa occisio. 2. si occidens sit persona nobilis, poena est tantum deportatio, seu proscriptio vel exilium. l. 3. §. 5. ff. eod. ergo non generaliter & absque personarum discrimine est poena mortis. 3. Si plures simul conjuncta opera occidunt aliquem, nullus afficitur ultimò supplicio, si nesciatur, quis lethale vulnus inflixerit: per Constit. Carolin. art. 148. si autem sciatur ille, ceteri operam conferentes non subjacent poenæ mortis; quia hi non posuerunt actionem occisivam: ergo homicidii voluntarii poena non semper est poena mortis, neque eidem subjacent cooperantes. 4. In can. omnis. dist. 3 dicitur: qui eadem fecerit, capite plectatur: ergo etiam de Jure Canonico est poena mortis. 5. ad 1. C. Ma. quia leges poenales sunt stricte accipiendæ. c. 15. c. 49. de R. J. in 6. conspirat communis DD. & Germaniæ praxis. N. Min. Leges, in quibus jubetur puniri solus conatus poenâ ordinariâ, citatæ suum rigorem amiserunt per consuetudinem contrariam, vi cujus poenæ extraordinariæ tantum subjacet merus conatus occidendi, (nisi fortè in uno vel altero homicidio qualificato, v. g. assassini, præparatione veneni &c. in quibusdam locis ordinariâ poenâ afficiatur) Myns. cent. 3. observ. 9. conformiter Juri Canonico c. 1. h. t. in 6. quod vult ordinariæ non ordinariâ poenâ puniri conatum. Quod verò solus effectus occisionis sine intentione occidendi directæ, vel indirectæ, ponendi nempe causam de se & propinquè connexam cum occisione, non sufficiat, probatur ex c. 1. & 6. h. t. & ex ratione, quia si ex actione per se quidem intenta, non tamen per se mortem inferente, vel saltem quæ non prævidebatur illatura mortem, hæc sequatur, per accidens sit, proinde homicidium haberi debet pro casuali, & culposo tantum. Suar. Zael. Pirhing h. t. n. 5. Schambogen n. 6. Unde qui tantum intendit percutere, in parte non periculosa vulnerare, vel pugnò, cantharò, baculò, aut tali instrumentò usus est, quod ex se mortem inferre aptum non est, & tamen mors secuta, poena ordinaria locum non habet; quia potius culposum, quam dolosum esse præsumitur homicidium. P. Schmalzgrueber h. n. 12. Ad 2. Illa lex, faciens distinctionem personarum, correctæ est in §. item 5. cit. l. 6. C. ad L. Jul. de vi publ. & Constit. Carol. art. 37. & 137. Haun. to. 6. tr. 2. n. 267. Ad 3. dist. Ant. si illi plures conspiraverint prius, & ex proposito ad occidendum concurrerint. N. Ant. tunc enim omnes poenæ ordinariæ sunt obnoxii. per l. 15. cit. &

M m

cit. &

it. & Confis. Carol. art. 148. si non prævia conventionione, proposito, & communicatō inter se consiliō, sed in rixa subitō exorta concurrerint ad aliquem occidendū. *C. Ant.* tunc enim, si in casu, quo ignoratur vulnus lethale infligens, omnes afficerentur pœnā mortis, aliqui, qui nempe vulnus lethale non inflixerunt, occiderentur innocentes: præstat autem facinus ordinariā pœnā impunitum relinquere, si auctor necis sit incertus, quā innocentes damnare. per *l. 5. ff. de pœnis*. in casu autem, quo scitur auctor necis & vulneris lethalis, cæteri, qui prævia conventionione prius non conspirarunt in necem, nec moralis nec physica fuerunt causa occisionis, & sic propriè non cooperantes, quia nullum inflixerunt vulnus lethale, ut supponitur, neque consiliō, mandatō &c. influxerunt, pœnæ ordinariæ non subiacent. Ad 4. Quotiescunque in Jure Canonico reperitur imposita pœna mortis, id intelligi debet de excommunicatione, quæ mors est Civilis, per quam separatur homo à cætu fidelium. Abb. ad *c. per venerabilem 13. qui filii sint legit. n. 21.* quod tene menti, ut ait Abb. ibidem. Sed contra Laicos, qui propter homicidium dicuntur excommunicandi, in praxi non solet procedere Judex Ecclesiasticus, uti jam insinuavimus.

22 Dico 3. Injustè vel illicitè occidens vel mutilans, aut vulnerans, præter pœnas à Jure statutas, tenetur insuper occisi hæredibus, & quibusdam aliis, vel mutilato, aut vulnerato, compensare damna inde secuta, & quidem, si dolosè seu ex intentione, vel ex culpa lata cum peccato mortali conjuncta, id fecit, ante omnem sententiam Judicis in conscientia. 2. post sententiam verò, si sine dolo, & sine culpa lata cum peccato mortali conjuncta & tantum cum culpa Juridica. Ita communis. Pars prior continet ex natura Justitiæ Commutativæ, quæ obligat ad refarciendum omne damnum injustè datum & cum peccato mortali: quæ obligatio Juris Naturalis non tollitur per pœnas corporales vel spirituales à Jure Civili & Ecclesiastico statutas, quibus tantum satisficit Reipublicæ per malefactum læsæ. Posterior ex *c. 1. de injur. l. quæ actione. 7. Ad L. Aquil.* ex qua datur actio propter damnum injuria datum. Unde, si nec dolus, nec culpa ulla intervénit, sed occisio vel mutilatio accidit merè casualiter, nec in conscientia datur obligatio, nec in foro externo actio ad refarciendum damnum inde secutum: sicut vice versa non modò in conscientia datur obligatio, sed etiam actio, quando dolus, vel culpa lata cum peccato mortali intervénit. Dixi autem 1. damna inde secuta, quod etiam referendæ sunt impensæ in curationem vulneris, Medicos, Chirurgos, uti & lucrum cessans, deductis tamen expensis: pro vita autem, vel membro amputato, nihil restitui debet. *l. ult. ff. de his, qui effuderint.* cum æstimationem non recipiant, uti nec propter cicatricem remanentem. *l. cit.* nisi in quan-

tum hæc est damnosa, uti esse posset apud sceminam, quæ indè notabiliter sit deterius, & propterea difficiliter nubit. Pro injuria tamen vulnerato illata potest Judex injungere compensationem pecuniariam, uti & pro dolore, quem vulneratus sustinere debuit, quamquam pro dolore in praxi multis in locis nihil solet adjudicari. Si occidens vitam supplicio fuit affectus, multorum locorum consuetudo habet, teste Engel *h. t. n. 36* ut ab ejus hæredibus nihil amplius petatur, quasi damnum vitæ satis compensatum censeatur pœnā Talionis. De reliquo damnum debet re ipsa esse secutum; nam si alii, etiam occisus supervivisset, probabiliter nihil esset consecutus, vel si uxor aut liberi pinguem exinde hæreditatem obtinuissent, nulla reparandi daretur obligatio, nec injungi reparatio potest. Neque occidens tenetur ex Justitia pro occiso preces fundere, licet Confessum in foro Pœnitentiæ pro majori satisfactione eidem rectè injungat preces & pia opera pro defuncto obeunda. Dixi 2. occisi hæredibus, quibus nempe ex Justitia vivens tenebatur alimenta, vel alia suppeditare, uti sunt liberi, nepotes, parentes, uxor &c. si per occisionem sunt illis privati. Dixi 3. & quibusdam aliis, nempe valde conjunctis, qui per occasionem &c. sunt læsi, uti possunt esse creditores, qui propterea defraudantur suo debito. Sed his omnibus obligatio satisfaciendi datur solum pro ratione spei, quam prudenter habebant ad percipienda alimenta, debita &c. si occisus supervivisset, & solum tunc, quando occidens prævidit, vel prævidere potuit, aliquos adesse, qui ex occasione vel facto suo possent lædi, vel exitare creditores aut alios, quibus occisus sit obligatus, eosque damnum propterea pati posse; si enim damificatio non fuit prævisa aliquo modo, non fuit voluntaria: si non voluntaria, non fuit formaliter iniusta, consequenter in conscientia ante sententiam Judicis non inducens obligationem reparandi damna, licet in foro externo per Judicem condemnari debeat, si saltem culpa Juridica intervénit, aut præsumptio est, quod futura damna præviderit, aut prævidere debuerit: qualis præsumptio, quod nempe occidens aliquo modo, saltem implicite & virtualiter, cogitaverit de personis valde conjunctis, & sic damnum præviderit, vel prævidere potuerit ac debuerit, in foro externo ordinariè datur. In praxi optimum & securissimum dictis personis satisfaciendi remedium est pacifica transactio, in qua adhibito prudentis viri arbitrio, & attentis locorum consuetudine fiat taxatio damni emergentis, & lucri cessantis, considerata pariter spe durioris vel brevioris vitæ, item infortunii ac variis casibus, quibus lucrum illud poterat impediri, etiam seclusa occasione (mutilatione, vulneratione) certa enim & indivisibilis quantitas statui nequit. Hoc tibi pro foro interno sit pro regula, ut læsis restituantur, quantum tu ipse, si læsus esses, restitueres.

centis circumstantiis tibi ex iustitia & aequitate restituendum iudicares: pro foro externo, si res deferatur ad Iudicem, ab hoc decisionem & determinationem expectabis.

23 Dico 4. Irregularitatem ipso facto incurrit omnis, qui committit homicidium directe vel indirecte voluntarium cum gravi peccato, physice vel moraliter, aut ad illud concurrat, licet ignoret inculpabiliter, irregularitatem esse statutam in homicidas. Sumitur ex *can. 4. seqq. d. 50. c. 6. 7. Clem. un. h. t. c. 21. de Accusat. Trid. sess. 14. c. 7. & sess. 24. c. 6. de reform.* patebitque magis ex Assertionis explicatione; nam Dixi 1. cum gravi peccato: nam irregularitas, prout infligitur propter delictum, aliquo modo habet rationem poenae, & quidem gravis: ergo & delictum, ut sit proportionatum poenae, debet esse grave. 2. committit, nimirum effective; nam sola intentio vel conatus occidendi non sufficit ordinariè, unde unde denum impediatur occisio, uti cum Suar. *de Irregularit. sect. 3. n. 13.* communiter notant DD. cum in poenis benignior sit interpretatio facienda. *c. 49. de R. J. in 6. 3. physice*, seu ponendo actionem occisivam per se, percuendo, pungendo, glade plumbea petendo, vel porrigendo venenum, ex quo secuta occisio hominis, vel fortis jam informati anima rationali in utero adhuc existentis &c. 4. *vel moraliter*, puta mandando, consulendo, consentiendo. per *can. 8. d. 50. cap. 6. §. 3. c. 18. h. t. c. fin. eod. in 6.* modò mandatum, consilium, & consensus efficaciter influxerit, & verè causa moralis fuerit homicidii; si enim mandatum revocasses, & hæc revocatio fuisset intimata ante occisionem mandatario; si consilium revocasses dilutis & enervatis, quas prius suggeras, rationibus suavis, vel saltem eas pro viribus diluere laborasses; si per tuum consensum & approbationem nihil contulisses ad parandum homicidium, utpote quod independentè à tuo consensu æquè perpetratum fuisset, non fieres irregularis; uti nec, si jam patratum tuo nomine homicidium postea ratum haberes, ut habet verior cum Suar. & Covar. contra Navar. & Molin. quia ratihabito eadem subsequens non potest esse causa illius, aut in eam influere. Si verò mandatum revocasses quidem, at id non intimatum fuisset mandatario ante occisionem, vel consilium revocasses, at rationes, quibus alterum permovisti ad occidendum, non prius enervasses, maneres adhuc causa moralis occisionis, sicut manet causa physica, qui alteri propinavit venenum, nec istud per contrariam medicinam reddidit innoxium, licet ante mortem secutam poenituerit; adeoque irregularis efficeretur. 5. *aut ad illud concurrat, live positive, ferendo auxilium, robur vel animum addendo; gladium subministrando, occidendum tenendo, vel, ne fugere posset, impediendo &c. c. 6. cir. §. 2.* Unde, si plures occiderint aliquem, omnes sunt irregulares, licet non fecerint communicatò prius consilio & con-

Lib. V. R. P. Viti Pickler.

spiratione præviâ, etiam illi, qui lethale vulnus non inflixerunt, si ignoretur, quisnam illud inflixerit. *c. 18. cir. v. Quodsi.* imò licet de isto constet, ut habet communior ex *can. fin. canf. 23. q. 8.* quia suò auxilio cooperati sunt omnes; ibi autem, nempe *can. fin. cit. & c. 18. cir.* omnes cooperantes dicuntur fieri irregulares: live negative concurrerit, non impediendo homicidium, cum posset, modò ad id fuisset obligatus ex iustitia vel quasi iustitia, uti obligatur Magistratus erga subditum, Medicus salario conductus ad medendum, & tamen neglectà medelâ sinens mori. Siquis autem solum ex charitate est obligatus impedire mortem alterius, & non impedit, non fit irregularis, quamvis peccet graviter; modò per puram omissionem non impediatur; quia id in nullo Jure est expressum, nec talis positive cooperatur, cujusmodi *d. can. fin.* non haberi videntur pro irregulares. Adde, quòd homicidium sit peccatum contra Iustitiam. Si verò omisio esset conjuncta cum actu positivo, ut si quis injustè accusatum in Iudicio non tantum non defenderet, sed etiam diceret, sibi de ejus innocentia nihil constare, vel consilio impediret alterum ab ope ferenda &c. etiam talis fieret irregularis, cum positive cooperaretur cum peccato gravi. 6. *licet ignoret &c.* quia irregularitas hæc, quamvis aliquo modo habeat rationem poenae, quæ alias ignorata non incurritur, principaliter tamen imponitur in reverentiam Sanctissimæ Eucharistiæ; eò quòd videatur dedecere, ut is, qui sanguinem fudit, vel occidit, præsertim cum crudelitate & injustitia, Ordines Clericales suscipiat, vel exequatur, qui per se ordinantur ad Eucharistiam, in qua immolatur & offertur DEO Christus, mansuetissimus Agnus, qui sanguinem & vitam suam pro nobis dedit. Unde & ex homicidio licito, uti dicemus, contrahitur.

Oppones 1. In *c. 1. h. t. in 6.* ipso facto excommunicatur, qui mandaverit aliquem occidi per assassinos, *quamquam mors ex hoc forsitan non sequatur*: ergo neque ad irregularitatem incurrendam requiritur, mortem actu & in effectu esse secutam. 2. Neque vice versa sufficit, mortem actu esse secutam, si vulneratus moriatur ex vulnere de se non lethali; sicut in tali casu nec poenae ordinariæ homicidarum subiacere vulnerantem diximus paulò antè. 3. Sixtus V. in *Constitut. Effranatam.* irregularitatis poenam decrevit in procurantes abortum, & ejectionem foetus, etiam non animati: ergo necesse non est actu fieri occisionem hominis. 4. *Ratihabito retrahitur, & mandato aquiparatur, c. 10. de R. J. in 6.* & quidem etiam in delictis. *l. 1. ff. de vi & vi arm. §. 14. c. 33. de Simon.* ubi dicitur, *nisi postea consenseris*: ergo, si mandans incurrit irregularitatem, etiam ratihabens jam factum homicidium incurret. Confirmatur: ratihabens percussionem Clerici, suo nomine factam, incurrit excommunicationem Canonis. *c. 23. de Sent. excom.*

M m 2

in 6.

in 6. ergo & rathabens occisionem suo nomine factam incurrit irregularitatem. §. Qui non impedit homicidium, cum posset, & teneretur, æquiparatur homicidæ. c. 6. h. r. §. 2. c. 47. de sent. Excom. ergo omnis, negativè tantum concurrens, efficitur irregularis. & ad 1. à casu expresso ad non expressum, præsertim dissimilem, in odiosis non est facienda extensio, uti ab excommunicatione in d. c. 1. expressa ad irregularitatem; quæ juxta c. 18. de sent. Excom. in 6. nunquam incurritur, nisi ubi in Jure est expressum. Ad 2. Si mors sequatur ex occasione vulneris, quia fortè accessit febris vel inflammatio, quam imperitus Medicus sanare non potuit, incurritur irregularitas; quia quoad hanc danti operam rei illicitæ imputantur, quæ etiam per accidens sequuntur. c. 11. c. 12. h. r. licet vulnus per se lethale non fuerit. Aliud foret, si mors contingeret ex causa prorsus extrinseca, v. g. si leviitè vulnerato Medicus præberet medicamentum noxium & mortem inferens. c. 12. cit. Quod pœna ordinaria mortis non infligatur infligenti vulnus non lethale, si per accidens moriatur vulneratus, ratio est, quia leges pro hoc casu non statuerunt pœnam ordinariam mortis. Ad 3. Constitutionem Sixti quoad fœtum inanimatum abolevit Gregor. XIV. in Constit. Sedes Apostolica, & reduxit ad Jus Commune. Pilecius in Praxi Episcop. p. 1. c. 1. art. 5. n. 9. Ad 4. Rathabitio in delictis æquiparatur quidem mandato quoad culpam, cum utique ratam habens occisionem injustam graviter peccet, non verò quoad pœnam, præsertim irregularitatis, cum id in Jure non sit expressum. arg. c. 18. cit. Ad Confirm. N. Conf. cum ab excommunicatione ad irregularitatem non expressam in Jure, & quia versamur in materia pœnali, non est facienda extensio. Ad 5. In c. 6. non est sermo de præcisè non impediendis homicidium, sed de concurrentibus consilio vel auxilio. In c. 47. autem est de non impediendis percussione Clerici in ordine ad excommunicationem incurrendam; qui casus est specialis, in Jure expressus, & in materia pœnali, ac ideo non extendendus. Adeoque negatur Conf. si quis teneretur ex Justitia impedire occisionem, & non impediret, etiam præcisè negativè se habendo, juxta superius dicta fieret etiam juxta nos irregularis.

25 Dico §. Eandem irregularitatem ipso facto incurrunt, qui committunt homicidium culposum, seu ex quorum culpa, saltem lata & mortaliter peccaminosa, accidit mors. Sumitur ex c. 7. h. r. ubi presbyter, qui puerum disciplinæ causâ percussit in capite, ex qua percussione puer mortuus est. ex c. 8. eod. ubi Clericus non removendo falcem à tergo, in quod alius ex more regionis insiliens lethaliter est vulneratus. & c. fin. eod. in 6. ubi mandans aliquem verberari, licet expresse vetuerit occidi (mandatarius tamen fines mandati excedens occidit) irregularis pro-

nuntiatur. Unde & irregularitatem contrahit, qui dedit quidem operam rei licitæ, sed actionem de se licitam posuit, non tamen debitam diligentiam adhibuit, ut caveatur homicidium, quod prævidere potuit & debuit, ut si quis sclopium explodit in loco frequenti, vel projicit tegulam ex tecto, nec voce nec signo monens prætereuntes &c. & hominem fortè occidit. Gonzal. in c. 11. h. r. n. 8. Item qui dat operam rei illicitæ, si hæc prohibita sit tanquam periculosa, & mortis (vel mutilationis) facile inductiva, ut si imperitus, vel Clericus aut Religiosus peritus quidem, at sine necessitate, exerceat artem Chirurgicam vel Medicam, etiam adhibuit omni diligentia ad cavendam mortem, hæc tamen nihilominus inde sequatur. c. 16. h. r. c. 9. Ne Clerici vel Mon. Idem dic de eo, qui in ebrietate fecit homicidium, cujus probabile periculum prævidit, si se inebriet. Irregularis fit, qui occidit injustum aggressorem non servato moderamine inculpata tutelæ, uti si fugere sine infamia potuisset, vel aggressorem fugare, vel tenendo, humi sternendo, in parte non periculosa vulnerando &c. vim effugere. per c. 2. & 12. h. r. quia tunc occisio non est necessaria, sed voluntaria: ex omni autem voluntaria occisione, seu dolosa, seu culposa tantum fit, contrahitur irregularitas. Trid. lo. cit. quamquam in foro Civili dictum moderamen excedens, & latà culpâ vel etiam dolo, seu vindictæ cupiditate, occidens injustum aggressorem non puniatur pœnâ ordinaria. arg. l. 4. C. ad L. Jul. de adult. sed extraordinaria, v. g. carcere, fustigatione, relegatione, multâ pecuniaria &c. pro qualitate excessus DD. communiter. Dixi autem 1. saltem lata, quæ nempe conjungitur cum peccato coram DEO, imò pro foro externo, licet cum peccato coram DEO non conjungatur. Laym. & Avila de Censuris p. 7. d. 6. §. 1. dub. 11. ex c. 7. de panit. & remiss. & ibi gl. 1. Negligentibus. Concordat can. 20. cas. 2. q. 1. & c. 9. h. r. Suar. de Censuris d. 45. §. 1. n. 1. qui ajunt, sufficere culpam levem, & contra Panormit. Covar. &c. qui censent, etiam levissimam aliquando satis esse. Quod autem pro foro interno non sufficiat culpa, etiam lata, merè tamen Juridica, sine admixta Theologica coram DEO, inde inferunt, quòd irregularitas sit pœna spiritualis consequenter supponat culpam, quæ afficit animam coram DEO. Molina tr. 3. d. 77. n. 4. Dixi 2. mortaliter peccaminosa; id enim contra Covarruv. & alios quosdam desumunt DD. ex d. c. 7. de panit. & remiss. c. 13. c. 15. c. 21. h. r. & ex ratione, quòd irregularitas habet rationem pœnæ gravis. Suar. n. 8. Gonzal. lo. cit. n. 1. seqq. Oppones. In c. 1. & 12. h. r. Clerici declarantur esse irregulares, licet: unde probabiliter culpa non fuerit mortaliter peccaminosa, quorum unus non removet falcem in lusu, alter autem percussit aliquem cingulò tantum. Simile quid eruitur etiam ex aliis &c. ergo non requiritur culpa mort-

liter peccaminosa. 3. Quamvis isti fortassis coram DEO non peccaverint mortaliter, in foro tamen Ecclesiastico & externo propter datam rei illicitæ operam, & simul non adhibitam debitam diligentiam præsumebatur culpa gravis, & sic pro foro externo declarata fuit irregularitas.

26 Dico 6. Pariter contrahitur irregularitas ex mutilatione alieni corporis. 2. & ex violenta manûs injectione in proprium corpus, etiam absque mutilatione. 3. quamvis ex vulneratione sui vel alieni corporis, citra mutilationem, vel mortem inde secutam, illa non contrahatur. 4. neque ex debilitatione membri alieni vel proprii, qua redditur inutile ad suas operationes, vel aridum. Communis. Pars 1. sumitur ex *can. 4. & fin. d. 55. c. 5. Ne Clerici vel Mon. c. fin. h. t. in 6. Clem. in. eod. ubi mutilatio quoad irregularitatem contrahendam æquiparatur homicidio. Per mutilationem intelligitur truncatio vel amputatio membri vivi propriè dicti. Et hanc irregularitatem, quæ est distincta ab irregularitate ex homicidio voluntario orta, sicut imperfectum à perfecto (quamvis in Jure propter similitudinem culpæ æquiparentur) contrahunt omnes physice vel moraliter cooperantes cum peccato mortali, sicut de ipso homicidio diximus, quia irregularitas ex mutilatione æquiparatur in Jure cum illa, quæ oritur ex homicidio voluntario, excepta tamen dispensatione, de qua infra. Pars 2. ex *can. 4. 5. 6. d. 55. c. 3. de corpore viriatis*. nempe propter sævitiam & crudelitatem, quam erga se exercet vim sibi inferens, licet se non mutilet, v. g. castrando, vel aliud membrum integrum amputando, sed tantum partem membri, v. g. digitum, vel articulum digiti sibi abscindendo. Pars 3. exinde, quia nullo Jure id legitur expressum. Pars 4. ex eodem fundamento, concordante *can. 47. caus. 1. q. 1.* quia mutilatio non est, & membrum, ad functiones inefficax redditum, in æstimatione morali manet membrum corporis, licet mortuum vel aridum sit.*

27 Dico 7. Pro irregulari se gerere, & haberi debet in dubio facti circa occisionem, seu qui dubitat, non quidem de corpore delicti, an scilicet homicidium contigerit, an fœtus, quem expulit, fuerit jam animatus animâ rationali &c. sed qui dubitat, utrum homicidium, quod constat esse factum, contigerit ex sua culpa nec ne, an vulnus, quod inflixit, fuerit lethale, & vulneratus ex eo obierit, vel imperitiâ Medici, aut Chirurgi, aut incuriâ ipsius vulnerati, an ex vulnere à se vel aliis inflicto, an ex mandato, aut consilio suo, vel potius ex malitiâ solius mandatarii, fœminæ abortientis &c. mors secuta sit. Ita decisum est *c. 12. & c. 18. h. t. adjecta ratione, quod in dubio tutior pars sit eligenda. Dixi 1. in dubio facti*; nam in dubio juris, utrum nempe alicui actui sit imposita à Jure irregularitas, hæc non incurritur; quia in Jure expressum dici non potest, de quo dubi-

tatur, an tale Jus exstet; irregularitas autem nunquam incurritur, nisi in casibus Jure expressis. *c. 18. de sent. Excom. in 6. Dixi 2. circa occisionem*; nam ad mutilationem non est extendendum. *Sanch. l. 1. Mor. c. 10. n. 49.* quamvis enim quoad irregularitatem æquiparentur homicidium & mutilatio, solum tamen in dubio facti de homicidio expressa in Jure est irregularitas, adeoque non extendenda ad dubium facti de mutilatione. Dixi 3. *non quidem de corpore delicti &c.* quia pro hoc casu dubio ex una non reperitur in Jure decreta irregularitas, ex altera verò parte melior est conditio possidentis suam habilitatem ad suspensionem & executionem Ordinum Clericalium. *c. 65. de R. J. in 6.*

Oppones 1. Melior est conditio possidentis. *c. cir.* ergo in nullo dubio, etiam facti quocunque, aliquis est habendus pro irregulari. 2. odia sunt restringenda. *c. 15. eod.* ergo ad nullum dubium extendenda est irregularitas. 3. quilibet censetur innocens, nisi convincenter probetur nocens: sed in dubio facti, an ex suo vulnere secuta sit mors vulnerati, vulnerans non convincenter probatur nocens, seu auctor mortis; ergo 4. ratio, cur incurratur irregularitas in tali dubio facti, est, quod tutior pars sit eligenda in dubio: atqui hæc ratio est universalis, & procedit etiam in dubio juris, & in dubio facti de corpore ipsius delicti: ergo in omni dubio habendus est quis pro irregulari. 3. ad 1. 2. & 3. illa procedere in aliis pœnis, non verò in irregularitate, de qua oppositum est expressum in *c. 12. & c. 18. citr.* Item possunt procedere etiam de dubio juris, & circa corpus delicti, de quo oppositum non reperitur expressum in Jure. Ad 4. quamvis illa ratio videatur esse universalis, non tamen universaliter pro omni dubio accipienda est, sed tantum universaliter pro omni & solo dubio facti, ubi dubitatur, an ex vulnere, vel ex alia causa mors vulnerati secuta sit, an ex vulnere à se, vel ab aliis inflicto; quia de hoc tantum dubio loquuntur *citr. c. 12. & c. 18.* ad quod illa rationis universalitas restringi debet, cum versetur in odiosis & pœnalibus. *arg. c. 15. citr.* sicut enim lex odiosa non est extendenda à casu expresso ad non expressum, ita nec ratio legis odiosæ, licet universalis sit; cum aliquam universalitatem, nempe ad omnes casus expressos adhuc retineat. Aliud est de pœna mortis ordinaria in occidentes statuta, quæ nunquam in casu dubio, etiam an vulnus ex se fuerit lethale, nec ne &c. locum habet; quia, ubi de vita homini auferenda agitur, non sufficiunt probationes dubiæ. *l. fin. C. de probat.*

Dico 8. Immunes tamen ab irregularitate sunt, qui occidunt vel mutilant licite, scilicet absque dolo & culpa, saltem graviter peccaminosa (modo id non fiat autoritate publica) uti occidentes, vel mutilantes injustum aggressorem, ad se vel alios in vita, membris, & rebus fortunæ tam alienis, quam propriis, defendendos; vel merè casualiter,

M m 3

ut li-

ut si quis in loco competente conorum lusu vel jaculatione se recreat, alium verò repente & ex improvise accurrentem ferit vel trahit. Utraque pars desumitur ex *Clem. si furiosus un. h. t.* & quidem de homicidio vel mutilatione casuali his verbis: *Si furiosus, aut infans, seu dormiens hominem mutilet vel occidat, nullam ex hoc irregularitatem incurrit*: & infra, de casu necessariorum defensionis, hisce: *qui mortem aliter vitare non valens occidit vel mutilat suum invasorem*. De homicidio (& mutilatione) casuali habetur quoque in *c. 13. seq. h. t.* Ratio; quia, si contraheretur in his casibus irregularitas, tunc vel ex delicto, vel ex defectu lenitatis Christianarum: non contrahitur ut poena ex delicto; cum ponatur, occisionem fieri merè casualiter & sine culpa gravi, vel ad necessariam defensionem servato moderamine inculpatae tutelae: neque ex defectu lenitatis; cum ille defectus supponat voluntariam occisionem vel mutilationem juxta communem: qui autem hanc facit casualiter ac præter intentionem, voluntarie non facit, nec ille, qui ex necessitate defensionis, ad quam charitas, pietas, vel etiam justitia aut incitat aut obligat; atque hinc talis occisio vel mutilatio non voluntaria, sed passim necessaria dicitur. Nec obstat, quòd Judex, vel Miles, tametsi licite occidat absque culpa & dolo, obligatus etiam ex justitia, fiat nihilominus irregularis ob defectum lenitatis; nam Judici, ac Militi, omnino voluntaria est occisio aut mutilatio, saltem in causa; quia sponte, & saltem non ita coactè, suscipit officium Judicis, vel spartam Militis. *Avila de Censur. p. 7. d. 5. sect. 3. dub. 5.* Ad datur hic, & bene notetur regula generalis, quam ex Covarruv. & communi aliorum desumptam tradit Palao de Censuris d. 6. pu. 15. n. 9. quicumque privata auctoritate licite occidit, irregularis non est. Atque sic defectus lenitatis, ob quem contrahitur irregularitas, solum reperitur in homicidio licito publica auctoritate facto.

30 Oppones 1. In *can. 6. & 8. d. 50.* pro irregularibus, & ad susceptionem, usumque Ordinum inhabilibus reputantur, qui ob sui defensionem commiserunt homicidium. 2. In Conc. Trid. *s. 14. c. 7. de ref.* dicitur sic: *si verò homicidium non ex proposito, sed casu, vel vim vi repellendo, ut quis se à morte defenderet, fuisset commissum narretur: quam ob causam etiam ad Sacrorum & Altaris ministerium &c. jure quodammodo dispensatio debeat* &c. Episcopus dispensare posse: ergo ex homicidio casuali, vel ob necessariam defensionem facto incurritur irregularitas. 3. *Clem. cit.* loquitur de illo, qui occidit ad evitandam mortem, & quidem propriam; ergo, qui pro defensione vitæ proximi, aut rerum Fortunæ occidit vel mutilat alterum, fit irregularis. 4. Siquis forte alterum injustè irritasset prius verbis contumeliosis, alapâ, stuprò filia vel uxori ejus illarò &c. & propterea invaderetur periculosè in vita vel membris, is autem, ut contra hunc invasorem se defenderet, occi-

deret vel mutilaret alterum, utique fieret irregularis: ergo saltem in hoc casu contrahitur irregularitas ex homicidio, vel mutilatione facta ad necessariam sui defensionem. & ad 1. Ibi non est sermo de defensione necessaria, sed incauta, & excedente limites ac moderamen inculpatae tutelae. Ad 2. Tridentinum explicat declarationes Cardd. subjunctæ sessioni cit. n. 3. & in defensionibus litt. *Gracia d.* apud Gallemart, quòd loquatur de eo, qui admisit culpam vel in cavendo homicidio, vel excedendo in sui defensione, ex qua quidem contrahitur irregularitas, sed dispensabilis ab Episcopo. Neque credibile est, Tridentinum voluisse corrigere *c. 13. & 14. cit.* & *d. Clem. un.* cum nullius correctionis vel à longè faciat mentionem. Ad 3. Sufficit, quòd *Clem. cit.* non excipiat eos, qui vitam proximi, vel res suas vel membra (nam mutilatio quoad irregularitatem contrahendam æquiparatur constanter in Jure homicidio) tuerentur occidendo: cum ex aliis Juribus & communi sensu DD. colligatur sufficienter, ad incurramdam irregularitatem ex homicidio privatorum requiri dolum vel culpam. Neque una exceptio, quam videtur facere *d. Clem.* exprimens solam vitæ propriæ defensionem, excludit aliam in aliis Juribus satis expresse per text. in *Clem. Exivi s. Deinde.* & ibi *gl. de V. S.* Ad 4. *diff. Ant.* contraheret irregularitatem, si rationabiliter prævidisset, vel prævidere potuisset, se ab altero ob hujusmodi injustam irritationem invadendum esse. *C. Ant.* quia tunc occisio foret injusta & graviter culpabilis mediata & in sua causa. Si rationabiliter prævidere non potuisset periculum invasionis, & ad hanc pellendam necessariorum defensionis occisio. *N. Ant.* quia tunc occisio nec in causa fuisset voluntaria, & nec mediata nec immediate injusta formaliter.

Dico 9. Irregulares tamen sunt omnes, qui publica auctoritate ad occisionem vel mutilationem scelerati directè, propinque, & efficaciter concurrunt, effectu secuto, licet agant licite, justè, & sanctè. Ita pienter omnes propter textus in *can. 1. d. 51. can. 21. 29. caus. 23. q. 8. c. 5. c. 9. Ne Clerici vel Mon.* c. 21. *h. t. c. 2. eod. in 6. c. 10. de Excess. Prælat.* Ratio; quia Ecclesia judicavit, inconvenientius esse, ut Christi assecla admittatur ad incrementam DEO hostiam offerendam, & mansuetissimum Agnum (Christum) in altari tractandum, qui sanguinem fudit alienum, vel ad mortem aut ad mutilationem hominis cooperatus est, fortè inducta exemplo ipsius DEI, qui in veteri Testamento noluit sibi templum edificari & consecrari à Davide, quòd multum sanguinis fudisset, quamvis licite, sed à Salomone pacifico. *2. Reg. c. 7. & 1. Paral. 22.* Unde à DD. hæc irregularitas dicitur contrahi ex defectu lenitatis Christianæ, seu mansuetudinis, non ex delicto. Ex allegatis proin textibus inferunt DD. quòd irregulares efficiantur, 1. Judex proferens

sententiam mortis vel mutilationis. 2. *Assessores, Consilarii &c.* qui suò suffragiò vel consiliò sententiam promovent. 3. *Accusator*, vel *Denuntiator* malefactoris, si agat criminaliter, seu non præcisè suam utilitatem, sed vindictam publicam intendat, non obstante, quòd fortè protestetur contra poenam sanguinis; si enim delictum per se illam mereatur, & ipse accuset criminaliter, protestatio est contraria factò. 4. *Advocatus* stans contra Reum. 5. *Testes*, ex quorum testimonio condemnatur reus; à multis tamen excusantur, qui non voluntariè, sed coacti mandatò Judicis testificantur. 6. *Notarius* scribens, subscribens, dictans, recitans sententiam. 7. *Ministri Justitiæ*, sententiam exequentes, & alii propinquè ad executionem cooperantes, uti qui applicat scalam ad custodiendum furem, satellites, qui Reum custodiæ causà comitantur ad supplicium &c.

32. Contra immunes ab irregularitate sunt 1. *Summus Pontifex*, utpote per c. 6. de *Elect.* illius incapax; cum suis legibus non ligetur. 2. *Inquisitores* hæreticæ pravitatis, eorumque *Consilarii* &c. licet convictos de hæresi jubeant occidi, sic volente Paulo IV. & S. Pio V. 3. *Episcopi* & *Praelati Ecclesiastici* jus gladii habentes, qui constituunt Judicem ad causas sanguinis in genere, imò etiam circa personam particularem ream adjunctà hac vel simili clausulà, ut *cognitâ causâ administrent justitiam*, modò Judicibus à se delegatis non mandent, ut certæ personæ mors vel mutilatio determinatè inferatur, sed tantum generaliter, ut fiat, quod Juris est. Barb. in c. 2. h. t. in 6. n. 13. P. Schmalzgrueber h. t. n. 102. & alii communiter. Unde hic non procedit regula 72. in 6. qui facit per alium, est perinde, ac si faciat per se ipsum. 4. *Judex Ecclesiasticus* Clericum degradatum tradens curiæ seculari secundum Leges puniendum (licet Leges statuunt poenam mortis) interposità tamen intercessionem, ut citra mortis periculum temperetur sententia; quia non directè influit in poenam mortis, sed solum privat reum privilegiò Clericali. 5. *Confessarius* renuens absolvere Judicem, qui detrectat ferre sententiam mortis, cum tamen teneretur, vel hortans reum, ut fateatur crimen, quando eum ad confessionem teneri in conscientia existimat; quia incredibile est, Ecclesiam velle irregularem fieri ex actione, ad quam vi sui officii obligatur Jure Divino, cum id nulli bi satis clarè reperiatur expressum in Jure. 6. *Professor* in scholis explicans Leges poenam mortis inferentes, uti & *Jurisperitus* privatim interrogatus de aliquo reo in particulari, an promeritus sit mortem, vel ad hanc licitè condemnari possit, si generatim solum respondeat, & explicet, quid Juris sit, & quid Leges in tali casu statuunt, vel cum secundum Leges promeritum esse mortem. Palao & alii multi; modò non dicat suadentis in modum, hunc in particulari esse puniendum morte secundum Leges; quia tantum

aperit rei veritatem, nec incitat Judicem ad inferendam necem, neque concurrat auctoritate publica. Aliud esset, si quis publica auctoritate esset constitutus ad dandam in similibus resolutionem. 7. *Accusans* aliquem de crimine, mortem vel mutilationem non promerito, licet Judex limites Justitiæ excedens talem morte vel mutilatione puniat. 8. *Civiliter conveniens* (licet Clericus sit) aliquem super crimine quidem capitali, at persequens utilitatem & interesse proprium, vel patriæ, vel Ecclesiæ, vel parentum, vel aliorum propinquo sanguine sibi conjunctorum, modò expresse protestetur, se non intendere vindictam publicam, sed solum agere ad interesse & ad reparationem illati damni, etiam si postea mors conventi vel denuntiati sequatur, eaque prævisà sit secutura, & quamvis res suas potuisset aliter recuperare, ut notat Barb. cum Abb. Sumitur ex c. 2. & c. 21. cit. Idque procedit, licet Clericus, vel alius, super crimine capitali agens civiliter, protestetur fictè contra poenam sanguinis, ac in animo hanc optet; cum protestatio ficta apud Judicem, fictionis & pravi desiderii ignarum, eandem vim habeat, quam sincera protestatio, Judicem potius avertendo, quam alliciendo ad poenam: atque Ecclesia tantum judicet de externis. Aliud foret, si quis super crimine capitali ageret in Judicio civiliter ad interesse personarum extranearum, & ad damnum his jam illatum reparandum, ut eruitur argumentò à contrario ex c. 2. cit. ubi additur *suis* malefactoribus. 9. *Opifices*, qui gladios, furcam, vel alia instrumenta mortis conficiunt, vel qui illa afferunt; quia remotè tantum, nec notabiliter cooperantur. 10. *Spectatores* feralis executionis, etsi Clerici sint; quia præcisè spectando, vel interessendo executioni ad hanc neque remotè neque proximè cooperantur. Nec obstat, quòd c. 9. cit. prohibeatur Clericis, ne intersint, ubi exercetur vindicta sanguinis, & quidem eo modo, quo ipsis prohibetur sententiam sanguinis ferre. Nam textus est intelligendus de præsentia autoritativa ad executionem aliquo modo cooperante, ut ait Gonzal. Deinde ibi non exprimitur irregularitas, sed mera prohibitio, quæ vel est abrogata, vel seclusò scandalò gravi non est gravis, ut notant alii DD. 11. Probabilius etiam *Clerici*, qui *assistunt Reis* ultimò supplicio afficiendis, eosque monent ad procedendum, ut breviori via incedant, scalas ascendant, manus ligandas præbeant, supponant caput carnifici ad excipiendum ictum, vel factò promovent celeriores gressum, licet per hæc mors acceleretur, uti docet Molin. Laym. Palao, eò quòd hæc levia sint, & quasi pro nihilo reputentur, ac insuper fiant extrajudicialiter, nec auctoritate publica. Quamvis P. Suar. moneat tales, ut nec verbò, nec factò, accelerent mortem. A fortiori securi sunt, qui præter intentionem verbò vel factò illam accelerant. 12. *Infideles*, seu non-baptizati, uti Pagani, Turcæ, Gentiles

tiles &c. cum Leges Ecclesiasticæ ad hos
tanquam non subiectos se non extendant.

33 Dico 10. Ex eodem defectu lenitatis Christianæ efficiuntur irregulares, qui in bello iusto offensivo per se ipsos, seu proprio factō aliquem occidunt vel mutilant, licet non peccent; imò etiam qui rationabiliter dubitant, num propria manu aliquem occiderint. Iterum communis ex *can. 1. d. 51. cap. 24. h. t. c. 3. de Clerico percuss.* Dixi 1. in bello iusto; nam pugnant in bello iniusto, & cooperantes, ferendo auxilium, subministrando arma, adhortando &c. omnes fiunt irregulares, licet per se ipsos neminem occiderint vel mutilaverint, modò unicuique occisus vel mutilatus fuerit; at non tam ex defectu lenitatis, quàm ex delicto. *can. 4. d. cit. c. 6. §. fin. h. t.* quia omnes fiunt una causa moralis ob commune consilium & conjunctionem operam ad homicidium vel mutilationem iniustam. Excipe illos, qui militibus serviunt vel assistunt in spiritualibus, 2. offensivo; si enim bellum foret defensivum, probabilius nec propria manu occidentes incurrerent irregularitatem, saltem Laici (nam de Clericis, nisi sint Ordinis Militaris, in bello defensivo occidentibus, Doctores concedunt tantum in casu, quo Laici non sufficiunt ad propulsandum hostem) Sumitur ex *c. 2. de Immunit. Eccl.* item ex *Clem. si furiosus h. t.* ubi permittitur absque metu irregularitatis defensio sui ipsius, etiam occisiva, & aliorum privatorum, in rixa privata; cur ergo hæc defensio occisiva non liceat suscepta ob defensionem Patriæ vel Ecclesiæ in bello defensivo publico? 3. per se ipsos; qui namque satis certi sunt, quod proprio factō neminem occiderint vel mutilaverint, aut vulnere lethali percusserint, si Clerici fuerint siue Laici, ab irregularitate immunes sunt, licet à commilitonibus plurimi sint occisi. *c. 3. & 24. cit.* & ibi DD. Unde neque Duces, neque Clerici, hortantes ad fortiter pugnandum in bello iusto offensivo, irregulares fiunt, modò ipsi per se non occidant, vel mutilent, neque incitent ad aliquem in particulari occidendum. 4. Imò etiam, qui rationabiliter dubitant &c. ut patet ex *c. 24. cit.* ubi dicitur, quòd in tali dubio consultius sit abstinere, quàm celebrare: si tamen dubium esset leve, vel potiùs scrupulus, melior foret utique conditio possidentis habilitatem ad suscipiendos & exercendos Ordines.

34 Oppones 1. In *Clem. si furiosus un. h. t.* illi duntaxat occidentes vel mutilantes excusantur ab irregularitate, qui mortem aliter evitare non valentes id faciunt: sed milites, qui liberè & non coactè militiam sequuntur, & in bello iusto, etiam defensivo occidunt vel mutilant, potuissent occisionem aliter evitare, nomen non dando militiæ: ergo occidentes etiam in bello defensivo fiunt irregulares. Ita quidem P. Engel *h. n. ss. cense.* 2. Quando plures concurrunt ad aliquod factum, v. g. ad occidendum, censen-

tur omnes esse una causa moralis homicidii, licet multi istud physicè non causent; & hinc in bello iniusto pugnantes, licet per se neminem occiderent, irregulares fieri dicimus: ergo etiam in bello iusto offensivo pugnantes, licet proprio factō neminem occiderint, omnes evadunt irregulares. 3. In *c. 24. cit.* ex quo probavimus, eos, qui in bello iusto offensivo neminem occiderunt, vel de hoc conscientiam non habent, non fieri irregulares, sermo est de bello defensivo: ergo. 4. Clericis expresse & graviter prohibitum est propriis manibus pugnare *can. 4. §. caus. 23. q. 8. c. 9. §. fin. de Voto: et* ergo, si id faciant in bello iusto, seu offensivo seu defensivo, licet per se neminem occiderint, sunt irregulares. 5. In *c. 6. §. fin. h. t.* habentur pro irregularibus Clerici, quos constat armatos interfuisse tanto facinori, & qui consilium dederunt &c. ergo Clerici, si in bello compareant armati, vel hortentur ad occidendum, fiunt irregulares. 6. Idem Clerici in *c. 5. de penis* dicuntur enormiter peccare, qui personaliter exercent consilium, & qui alios incitant ad pugnandum: ergo fiunt irregulares ex delicto. 8. ad 1. *Clement. cit.* loquitur de defensione privata, à qua non fit bona extensio ad defensionem Reipublicæ in ordine ad inducendam irregularitatem, cum hæc non incurratur, nisi expressa sit in Jure, Denique non est credibile, quòd Ecclesia eam tueretur in occidentes in bello defensivo ex eo capite, quia liberè militiam secuti sunt, cum hoc modo impediret necessarium sui ipsius defensionem, vel patriæ, in necessitate per metum irregularitatis. Ad 2. *N. Conf. & paritatem*, quamvis enim plures, qui concurrunt ad homicidium licitum in bello iusto offensivo, fiant una causa moralis, tamen Ecclesia non in omnes statuit irregularitatem, sicut in concurrentes in bello iniusto; nam illi dant operam rei licitæ, & si propterea incurrerent irregularitatem, etiam qui propria manu non occidunt, nimis multam contraherent, & sic absterrentur à bellis iustis cum gravi præiudicio Reipublicæ. Ad 3. Quamvis initio fuerit bellum defensivum, postea tamen transit in offensivum ex parte Christianorum; quia è castris egressi infideles persecuti sunt aggressivè. Ad 4. Quamvis prohibita sit Clerici pugnare societatis in bello offensivo, & in defensivo non necessario, ut Clerici personaliter pugnent, tamen non est prohibita sub poena irregularitatis. Ad 5. Ibi est sermo non de bello, sed de occisione & aggressionem privata, eaque iniusta, nimirum S. Thomæ Archiepiscopi Cantuariensis: quid ergo ad bellum iustum inde inferatur? Ad 6. Textus loquitur de pugnantibus & incitantibus ad pugnandum in bello iniusto, uti communiter notant cum Glossa. Neque statuit irregularitatem, sed depositionem ferendæ sententia.

Dico 11. Dispensare in irregularitate communi, quæ contrahitur ex homicidio vel mutilatione

tilatione, potest Papa. 2. Episcopus verò tantum in ea, quæ provenit ex mutilatione occulta, & ad forum contentiosum non deducta, & quæ ex homicidio non simpliciter & perfecte voluntario, uti est casuale conjunctum cum culpa gravi, factum ad sui defensionem, non servato moderamine inculpatae tutelæ, item factum in subita rixa, uti multi volunt cum Suar. & Nav. contra Molin. & Tambur. 3. Ampliorem potestatem ex speciali privilegio quoad suos subditos ferè obtinent Prælati Regulares, extendentem se ad dispensandum etiam in orta ex homicidio perfecte voluntario injusto, imò & justo, quæ ob defectum lenitatis in causa sanguinis a Judice, & Ministris Justitiæ, ac à pugnantibus in bello justo offensivo contrahitur; licet horum dispensationem non teneantur Episcopi admittere in foro externo, ut notat Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 12. assert. 7. n. 4. Pars 1. evidens est; quia omnis irregularitas inducta est Jure Ecclesiastico, supra quod est Pontifex, ejus auctor. Nec obstat, quòd irregularitas orta ex homicidio voluntario injusto dicatur esse *indispensabilis*; sensus enim est, quòd difficulter & admodum rarò in ea dispensari soleat, ac ferè tantum cum Religiosis, vel Ordinem Mendicantium ingredi volentibus, ut cum Covarruv. notat P. Pirhing h. n. 125. & alii. Pars 2. sumitur tum ex can. 4. d. 21. & cap. 4. de Concess. prob. ubi habetur, quòd inferior nihil possit in lege Superioris, consequenter nec Episcopus in Jure Communi, tum ex Trid. s. 24. c. 6. de ref. ibi: liceat Episcopis in irregularitatibus omnibus, & suspensionibus, ex delicto occulto provenientibus, excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, & exceptis aliis, deductis ad forum contentiosum, dispensare: ergo si irregularitas oritur ex mutilatione occulta, & non deducta ad forum contentiosum, vel ex homicidio non simpliciter aut perfecte voluntario, occulto &c. Episcopus à Tridentino consecutus est facultatem dispensandi; cum Tridentinum excipiat solum voluntarium, etiam occultum, sive dein sit injustum privatà, sive justum publicà auctoritate commissum. Quamquam Covarruv. Diana, Lessius, & octodecim alii apud Pasqual. & Laym. lo. cit. dicantur tenere, irregularitatem, ex defectu lenitatis ortam ex homicidio publica auctoritate facto in Judicio sanguinis & bello justo, dispensabilem esse ab Episcopo, & Regularibus privilegium habentibus exceptò homicidio, si id occultum esset; eò quòd per homicidium strictè sumptum videatur intelligi injustum & illicitum, ac perfecte voluntarium. Sed reclamare videtur praxis. Porro delictum occultum in ordine ad dispensationem ab Episcopo obtinendam dicitur non solum illud, quòd ita latet, ut in Judicio probari nequeat, sed probabiliter etiam, quòd est *penè occultum*, seu non notorium notorietate Juris, nec notorietate facti, de quo nempe reus nec condemnatus, nec in Judicio convictus aut confessus est, & quòd ultra quinque v. g. homici-

Lib. V. R. P. Viti Piebler.

nes non sciunt, ut tenet communis cum Sanchez. Navar. Barb. de Offic. Episc. alleg. 39. d. n. 21. In ordine autem ad eandem dispensationem non deductam ad forum contentiosum censetur, super quo apud Judicem nondum est facta contestatio litis, & tale est, ut in Judicio cum effectu probari possit. Barb. de Offic. Episc. alleg. 39. cit. n. 29. seqq. P. Wiestner h. t. n. 170. seq. cum aliis. Pars 3. patebit insipienti privilegia Regularibus plerisque quoad hoc punctum concessa, quæ referuntur à Roderiquez, Donato, Miranda, Pellizar. Palao. De Ordinibus Mendicantium testatur Wagnereck ad finem hujus Rubricæ, quòd eorum Superiores habeant facultatem cum suis dispensandi super irregularitate ex quovis homicidio non notorio ex speciali concessione Martini V. Quæ facultas quoad irregularitatem ex homicidio, & mutilatione, reservatur in nostra Societate Præposito Generali, sicut quoad eam, quæ contracta est ex bigamia; licet facultas dispensandi quoad alias irregularitates communicetur omnibus Superioribus, & hi eam committant Confessoribus, quibus volunt, in eadem Societate. Compend. Privil. Societ. JESU V. dispensatio §. 5. edit. recent. Prag.

TITULUS XIII.

De Torneamentis.

SUMMARIUM.

1. Torneamenta, & pugna cum bestiis.
2. 3. An, & quamam liceant.

Sciendum, ad evitanda homicidia, de quibus paulò antè, hic removeri eorum occasionem & causas, nimirum torneamenta periculosa, & in titulis seqq. duella, artis sagittariae vel balistarum exercitium. Torneamenta, à voce Italica *torneare*, quod est gyrare, circuire, Germanicè autem *Thurnier* appellata, sunt hastiludia seu pugnae equestres, quibus Milites, vel Nobiles Equestri Ordinis, ex condicção conveniunt, & ad virium, animositatis, armorumque tractandorum peritiæ ostensionem vel exercitium, equis insidentes congregiuntur. Cujusmodi antehac in Germania erant frequentia, & ingenti solennitate convocatis longè lateque Nobilibus primæ notæ institui solita. Sed olim quibusdam in locis magnus in his hastiludiis erat abusus, tum quia ad ostentationem virium ac audaciæ, tum & maxime quia cum ingenti vitæ congregientium periculo, cumque armis ad vulnerandum & necandum aptis celebrabantur: hodie verò cum debitis cautelis, talique moderatione armorum adhibentur, ut per se nullum sit cædis vel gravioris vulneris periculum, & siquid hujusmodi eveniret, per accidens & casualiter evenisse credendum foret: finis verò honestus præfigitur, nempe exercitatio in equis & armis

N n